

POLITIET
OSLO POLITIDISTRIKT

TRENDRAPPORT 2012

Kriminalitetsutviklingen i Oslo
Strategisk stab
Oslo politidistrikt, desember 2011

Offentlig versjon

Forord

Vår visjon om å gjøre Oslo til ”*verdens tryggeste hovedstad*” har aldri vært mer aktuell og motiverende enn nå. Fredag 22.juli 2011 klokken 15.25 eksploderer en kraftig bombe i regjeringskvartalet, og en time senere starter et massedrap på Utøya i Hole kommune. Den trygge byen og sommerleiren til aktive og engasjerte AUF-ungdommer er på en og samme ettermiddag gjort om til en krigssone. Til sammen blir 77 mennesker drept og minst 90 fysisk skadet.

En enkelt gjerningsperson pågripes på Utøya, og erkjenner deretter begge terrorhandlingene som han selv omtaler som et ledd i et ”korstog” mot islamisering av Europa. Under drapene på Utøya er han iført politiuniform. Ungdommer som søker politiets hjelp, blir møtt av en kaldblodig drapsmann.

Det forelå ingen indikasjoner på at slike terrorhandlinger skulle skje. Et helt folk ble rammet av de grufulle opplevelsene denne ettermiddagen. Alle involverte, både privatpersoner, frivillige hjelpearbeidere og yrkesaktive i ulike redningsetater, gjorde en formidabel innsats som krevde stort mot og viljestyrke. Mange har opplevelser som må bearbeides og som kan prege dem resten av livet.

Oslo er fortsatt en trygg by. Den registrerte kriminaliteten har stabilisert seg med visse variasjoner fra år til år. Innenfor våre satsningsområder som barne- og ungdomskriminalitet, gjengkriminalitet og vold i det offentlige rom, har vi registrert en positiv utvikling i de senere årene. Dette skjer til tross for en stor befolkningsøkning, spesielt blant barn og ungdom.

Den årlige trendrapporten er et viktig ledd i den langsiktige planleggingen av politidistriktets virksomhet. Den skal gi grunnlag for gode strategiske beslutninger og prioriteringer. Rapporten er et viktig bidrag til å oppnå et kunnskapsstyrt politi der beslutninger fattes på grunnlag av innsikt om kriminalitets- og samfunnsutviklingen. Videre skal rapporten bidra til at politiet i større grad arbeider for å forebygge kriminalitet og kriminelle karrierer.

I trendrapporten belyses hele kriminalitetsbildet, fra mengdekriminalitet til alvorlig og organisert kriminalitet. Det er merkbart at Oslo påvirkes av en globalisert verden. Kriminaliteten bærer i økende grad preg av å være internasjonal. I tillegg endrer samfunnet seg i et tempo som i stadig større grad utfordrer politiorganisasjonens evner til fleksibilitet og omstilling. Ikke alle områder innen samfunns- og kriminalitetsutviklingen dekkes like godt i hver trendrapport. Områder som er beskrevet inngående i tidligere års trendrapporter kan fortsatt være aktuelle selv om de ikke nødvendigvis beskrives i detalj i denne rapporten. Enkelte elementer fra tidligere trendrapporter gjentas i årets rapport når trendene fortsatt er aktuelle, er forsterket eller har endret karakter.

For politiet vil terroranslagene 22. juli 2011 kreve en innsats for å gjenopprette trygghet i befolkningen, tiltro til politiet og tillit til politiets symboler som ble misbrukt av gjerningsmannen under massedrapet på Utøya. Utfordringene knytter seg både til befolkningens ”følte” og ”reelle” trygghetsfølelse. Oslo politidistrikts bruk av dialog som metode for å bygge trygghet og tillit til alle byens innbyggerne skal videreføres.

Sveinung Sponheim

Visepolitimester

Oslo politidistrikt, Strategisk stab, desember 2011

Rapporten er utarbeidet av Strategisk stab ved Veslemøy Grytdal, Roger Stubberud, Christina Hofseth og Marius Kvithyld.

Innholdsfortegnelse

<i>Innledning</i>	1
<i>Metode</i>	1
<i>Terrorangrepet mot Regjeringskvartalet og Utøya</i>	1
<i>Særtrekk ved Oslo</i>	3
Samfunnsgeografiske forhold	3
Befolkningsutvikling	5
Sosiale forhold	6
<i>Kriminalitetsbildet i Oslo</i>	8
Særtrekk og særskilte utfordringer.....	8
Kriminalitetsutviklingen – den anmeldte kriminaliteten	13
<i>Barne- og ungdomskriminalitet</i>	19
Barne- og ungdomskriminalitetens omfang.....	19
De unges kriminalitetsprofil	20
Unge gjengangere under 18 år	22
Unge gjengangere 18-23 år.....	22
Masseslagsmål.....	23
<i>Økonomisk kriminalitet</i>	24
Datakriminalitet rettet mot telebransjen	24
Hvitvasking og inndragning av utbytte.....	25
Andre tidsaktuelle kriminalitetsformer og modus.....	26
Tverretattlig samarbeid i kriminalitetsbekjempelsen.....	27
<i>Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk</i>	28
Heleri – vinningskriminalitetens generator.....	28
Smugling av alkohol, sigaretter og kapitalvarer	32
Ran.....	32
Narkotikakriminalitet	33
Hallikvirksomhet og menneskehandel.....	37
Gjeng- og bandestrukturer	38
Aktivistmiljøer	40
<i>Vedlegg 1: Den anmeldte kriminaliteten i Oslo politidistrikt</i>	44

Innledning

Hensikten med denne trendrapporten er å beskrive og vurdere kriminaliteten som truer Oslo, dens innbyggere og virksomheter. Rapporten er utarbeidet i et strategisk og proaktivt perspektiv, til bruk i politiets planlegging og prioriteringer. Den søker å peke på viktige trender i kriminaliteten, som vil utfordre politiets evne til forebygging, bekjempelse, etterforskning og kontroll.

Trendrapport 2012 beskriver først terrorangrepet den 22.juli 2011 og politiets strategi for å bidra til trygghet i befolkningen. Videre beskrives den generelle utviklingen i den anmeldte kriminaliteten. Deretter går rapporten mer i dybden innenfor områdene barne- og ungdomskriminalitet, økonomisk kriminalitet, samt organisert kriminalitet og kriminelle nettverk i Oslo. Utviklingen innenfor enkelte kriminalitetstyper er å finne i vedlegg 1.

Metode

Rapporten baserer seg på både kvalitative og kvantitative data, samt på kilder både innenfor og utenfor politiet. De viktigste kildene er anmeldelsesstatistikk, saksdokumenter, etterretningsopplysninger, foreliggende forskning, samt intervjuer og samtaler med polititjenestemenn, sambandsmenn i utlandet, forskere og representanter for samarbeidende tjenester og etater.

Til årets trendrapport har strategisk stab vært ute hos alle seksjonene for å drøfte kriminalitetsbildet og fremtidige utfordringer på deres fagfelt. Etter samtalene har de fleste seksjonene levert en skriftlig redegjørelse med utfyllende informasjon.

Spesifikke kommentarer knyttet til data fra straffesaksregisteret (STRASAK) følger løpende gjennom rapporten der slike data benyttes. Flere steder brukes materiale som er hentet fra andre rapporter som er utarbeidet ved Oslo politidistrikt. I slike tilfeller er dette oppgitt.

Politimesterens styringsverktøy (PSV) vil i tiden fremover sikre en større involvering av seksjonene ved utarbeidelsen av trendrapporter. I dag kan alle månedsresultater i PSV visualiseres og kommenteres ved bruk av linjediagram. Dette sikrer åpenhet og mulighet til å avdekke og sammenligne nye trender i mål- og kriminalitetsbildet.

Terrorangrepet mot Regjeringskvartalet og Utøya

Fredag 22. juli klokken 15.25 eksploderer en bilbombe utenfor høyblokka i regjeringskvartalet i Grubbegata. Bomben er svært kraftig og eksplosjonen rammer personer som oppholder seg i nærliggende bygninger og tilfeldige forbipasserende. Åtte personer blir drept og 30 skadet. De

materielle skadene på regjeringskvartalet er enorme. Lufttrykket fra selve eksplosjonen har fulgt ulike gateløp og blåst ut et stort antall glassruter i en rekke bygninger.

Klokken 17.26 mottar politiet melding om skyting på Utøya. Oslo politidistrikt får en bistandsanmodning og beredskapstroppen sendes til området. Litt før klokken 18.30 pågripes gjerningsmannen Anders Behring Breivik på Utøya. Han har da, utkledd som politimann, tatt livet av 69 og fysisk skadet 60 personer. Alle ofrene var på Utøya i forbindelse med AUF's sommerleir. Gjerningsmannen erkjenner de faktiske forholdene den 23. juli og siktes for begge hendelsene. Totalt er 77 drept og 90 skadet, flere alvorlig. Oslo politidistrikt får av Riksadvokaten ansvar for etterforskningen av begge forholdene, med bistand av flere politidistrikter og særorganer. Dette er et krevende arbeid, spesielt på grunn av omfanget – med et meget stort antall drepte, skadde, vitner og andre involverte.

Terroranslagene skjedde uten forvarsel og utsatte politidistriktets medarbeidere og ledere for krevende arbeidsoppgaver og beslutninger. For mange er dette opplevelser som har satt varige spor og vil medføre oppfølging over tid. Flere interne og eksterne utvalg er nedsatt for å evaluere alle involverte etaters beredskap, innsats under hendelsene 22. juli og det etterfølgende arbeidet.

For Norge og omverdenen fremstod disse ugjerningene som uvirkelige og uforståelige. En rekke manifestasjoner og landsomfattende markeringer har hatt som budskap at demokratiet og vårt åpne samfunn ikke vil la seg true til endring av ekstremisme og terror. Mandag 25. juli var det ett minutts stillhet i alle de nordiske landene for å minnes ofrene for terroren. Samme kveld samlet nærmere 200 000 mennesker seg til en fredelig blomstermarkering på rådhusplassen i Oslo. I en rekke andre tettsteder og byer var det tilsvarende minnemarkeringer for både å markere sin avsky mot terror og for å minnes de omkomne og skadde. Utenfor Oslo domkirke vokste det frem et stort blomsterhav. Svært mange mennesker har også tatt kontakt med politiet og andre hjelpeorganisasjoner for å vise sin støtte og sympati.

Hvilke virkninger terroranslagene vil ha på samfunnet og politiet er vanskelig å gi noen klare svar på. Selv om etterforskningen frem til nå har vist at det kun er én gjerningsmann, har hans motiv og holdninger støtte blant flere personer og nettverk i Norge og utlandet. Samtidig viste det seg kort tid etter bombeeksplosjonen at flere personer med ikke-etnisk norsk opprinnelse hadde blitt utsatt for fysiske og verbale utbrudd fra etniske nordmenn. Dette var før det ble klart at gjerningsmannen var etnisk norsk og ikke en muslimsk terrorcelle som flere ”terroresperter” mente stod bak. Oslo politidistrikt har vært bevisst sitt ansvar for korrekt og riktig informasjon – en holdning som mange innvandrere har gitt positive tilbakemeldinger på. Distriktet vil fortsette sitt arbeid med å fremme dialog og ivareta trygghet og tillit for alle byens innbyggere, uavhengig av etnisk opprinnelse og religion. Her er det forebyggende og holdningsskapende arbeidet blant barn og unge av stor betydning. Ekstremisme og rasisme skal ikke få fotfeste i hovedstaden. Terroranslaget har mobilisert svært mange, også unge, til å ta avstand fra ekstremisme og vold. En langsiktig virkning kan være et mer tolerant og inkluderende samfunn.

Særtrekk ved Oslo

Lokale trender i kriminaliteten kan analyseres lokalt, men må også ses i lys av stedets historiske og kulturelle betydning, plassering og rolle. I denne sammenheng er det viktig å belyse både hva slags byområde Oslo er og hvilke trender byen møter, bearbeider og selv utløser lokalt og globalt.

Som hovedstad er Oslo samtidig sete for kongehus, storting og regjering. Her er også departementene og hovedtyngden av direktoratene, de politiske sentralorganisasjonene, de kulturelle institusjonene og finansieringsinstitusjonene plassert. Dette bidrar til spesielle utfordringer for politidistriktets oppgaveutøvelse, ikke minst av sikkerhetsmessig art. Oslo politidistrikt har videre et særskilt ansvar for å ivareta kongefamiliens sikkerhet, sikring av ambassader samt sikkerhet under statsbesøk og andre større arrangementer som naturlig legges til landets hovedstad.

Oslo kan beskrives som en ”global by”. Det er en by som har gjennomgått en transformasjon fra industriby til service-, kunnskap og finanssentrum. Den er et lokalt knutepunkt for finansielle, tekniske, kreative og kompetansebaserte ressurser, og samtidig integrert i et verdensomspennende markedssamfunn. Globalisering er en omfattende og dyptgående prosess som preger både det enkelte mennesket og hele samfunnet. Nyere informasjons- og kommunikasjonsteknologi er et sentralt element, og sørger for at utvekslingene av både varer, kapital, mennesker, ideer og informasjon skjer hurtig og ofte i samtid over landegrensene. Avstand i tid og rom har fått mindre betydning, på internett er det like langt fra Oslo til Göteborg som til Tokyo.

Oslos er et nordeuropeisk nav i et globalt nettverk og tiltrekker seg høyt utdannet fagfolk, forretningsfolk, nasjonale og utenlandske bedrifter og personell, og fag- og ufaglærte innen produksjon av tjenesteyting. Her finnes et mylder av mennesker med ulike bakgrunner og ulike sosioøkonomiske forutsetninger.

Globalisering innebærer at transaksjoner springer raskt og ubesværet på kryss og tvers av nasjonalgrenser. Dette får også konsekvenser for den kriminelle aktiviteten som utøves. Til den legale flyten av varer, kapital og mennesker finnes en bakside der lokale lovbrøtere knyttes opp til en global underverden med illegale transaksjoner.

Samfunnsgeografiske forhold

Som en betydningsfull enhet i et globalt nettverk med flyt av varer, kapital, mennesker og informasjon er Oslo ikke lenger noen klart avgrensbar by, men mer en region - et såkalt ”fortettet

handlingsfelt”¹. I tillegg er byen selv blitt såkalt polysentrisk, dvs. ikke strukturert rundt kun ett sentrum, men flere sentra som samvirker på en kompleks måte. Midtpunktet i byen er en døgnkontinuerlig underholdningsarena og scene for turister og tilreisende. Sentrum tiltrekker seg personer uten røtter i de etablerte boligområdene utenfor sentrum, herunder også kriminelle tilreisende, rusmisbrukere, bostedsløse og marginaliserte.

Osloregionens egne innbyggere har gjerne sine identitetsskapende sentre utenfor byens midtpunkt, ofte med lokale handelssentre, utdannings- og servicetilbud. De ulike bydelene og lokale områdene av Oslo preges på ulike vis av den globale økonomien de inngår i og av innbyggernes knytninger til globale kulturelle trender. Det finnes dermed ulike livsstiler og koder for markering av sosial status i de ulike bydelene. Også profilen på lovbrudd og lovbrøyttere er følsomme for slike lokale variasjoner. Særegne kriminalitetsprofiler i de ulike bydelene kan langt på vei analyseres som produkt av vekselvirkning mellom lokalt genererte sosiomaterielle problemer og overordnede, globale strømninger som stedet blir et nedslagsfelt for. Noen steder kan bli overfølsomme for og virke tiltrekkende på bestemte globale strømninger og påvirkes ekstra av disse. Dette kan for eksempel gjelde globale trender innen ungdomskulturen, forretningsverdenen og religiøse trosretninger. Andre steder kan på motsatt vis bli ekskluderende og provinsielle.

Oslos identitet kan ikke beskrives entydig, den oppleves ulikt for forskjellige grupper av innbyggere og brukere. Ikke minst er dette avhengig av livsstil og innbyggernes differensierte tilgang på økonomiske, politiske og kulturelle ressurser. Jo mer sammensatt byen blir, desto mer komplekse opplevelser av byen vil også finnes. Fare- og risikoopplevelsen av ulike byrom og fasiliteter vil variere. Personer som ikke følger de forventede sett av adferds- og kommunikasjonsmønstre på de ulike arenaene, blir vanskelige å tolke og kan oppleves som truende og farlige. Dette gjelder for eksempel ruspåvirkede, aggressive og pågående personer. Også personer som ikke har noe definert sted å oppholde seg, som tilreisende og sammenstimlinger av ungdom, kan oppleves som farlige. Studier viser at grupper som er sårbare ved vold og seksuelle overgrep, så som eldre og kvinner, begrenser sin bruk av byrommet ut fra den frykt de føler. Frykten er avgjørende for hvilke forholdsregler de tar². Politiet har, som troverdig formidler i media, et særlig ansvar for å gi et nøkternt bilde av risikosituasjonen og ikke bidra verken til å begrense sårbare gruppers aktivitet i byen eller til at de opptrer uansvarlig.

---

¹ Østerberg, D. (1998): Arkitektur og sosiologi i Oslo. Oslo, Pax forlag. Ellefsen, K.O. (2005): Studier i byens transformasjon, i Aspen (red.) By og byliv i endring. Studier av byrom og handlingsrom i Oslo. Oslo, Scandinavian academic press.

² Auren, T.B. (1999): Fryktens sted – kvinners opplevelser av Oslos offentlige byrom, Sosiologi i dag, 4, 91-110

Befolkningsutvikling

Befolkningsveksten har vært stor i Oslo de siste årene. I 2010 økte befolkningen med 12 370 personer, en økning på 2,1 %. Med en befolkning som per 1. april 2011 telte over **605 000** innbygger, bor mer enn hver tiende nordmann i hovedstaden. En femtedel av de som bor i Oslo er født i et annet land og har innvandret til Norge. Antall fødte har vært rekordhøyt og innflyttingen er større enn utflyttingen. I Oslo bor det om lag like mange kvinner som menn, og Osloborgeren er i snitt 37 år gammel.

Den kraftige veksten i Oslos innbyggertall de senere årene kan i all hovedsak tilskrives veksten i innvandrerbefolkningen, dvs. innvandrere og norskfødte personer av to innvandrerforeldre. Samlet utgjorde innvandrerbefolkningen 28,4 % av Oslos befolkning ved inngangen til 2011. Av disse hadde 47 893 landbakgrunn fra EU og 122 313 fra Asia og Afrika. De største gruppene har landbakgrunn fra Pakistan (21 629), Somalia (12 248), Sverige (12 088), Polen (10 430), land i tidligere Jugoslavia (8944), Afrika nord for Sahara (7407), Sri Lanka (7238), Irak (7100) og Tyrkia (6130). Siden år 2000 har innvandrebevolknningen økt med 80 prosent, samtidig som deres andel av befolkningen har økt med 9,7 prosentpoeng.

Tre av fire Oslobarn bor med begge foreldrene, mens 18 prosent bor bare med mor. Hjemmeboende barn under 18 år utgjorde ved årsskiftet 20 prosent av Oslos befolkning, en andel som har vært stabil de siste 10 årene. Det er særlig veksten av barn og unge i skolealderen (6-18 år) som i årene fremover vil skape de store utfordringene for Oslo. Denne aldersgruppen er forventet å øke med 43,2 prosent frem mot 2030. Dette vil i neste omgang tilsi en stor økning i aldersgrupper som står for en høy andel av kriminaliteten.

I Oslo kommunes nye befolkningsfremskriving for årene 2012-2030 forventes det fortsatt stor befolkningsvekst i hovedstaden. Forutsetningen som fremskrivingen bygger på kan endre seg raskt, derfor lager Oslo kommune nye beregninger hvert år. I 2020 forventes det at folketallet passerer **700 000**. Det antas at i 2030 vil det bo nærmere **800 000** innbyggere i Oslo, noe som tilsvarer en økning på 32,5 prosent sammenlignet med i dag. Både nettoflyttingen og fødselsoverskuddet bidrar til denne veksten, men fødselsoverskuddet ligger fortsatt an til å gi det største bidraget (påbegynt yngrebølge). De siste årene har befolkningsveksten vært på et historisk sett svært høyt nivå, og det forventes at denne fortsatt vil ligge høyt, selv om veksttakten ser ut til å avta utover i fremskrivningsperioden.

Ser vi på de ulike områdene av byen vil befolkningsveksten frem mot 2022 være størst i indre øst – det vil si bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene. I årene frem mot 2022 forventes en vekst på 31 prosent og befolkningen i disse tre bydelene vil da til sammen være på om lag 165 000, mot 126 100 ved inngangen til 2011. Minst prosentvis vekst forventes i de vestlige bydelene med en vekst på mellom 12 og 13 prosent³.

---

³ Kapittelet er bygget på informasjon hentet fra Oslospeilet, nr. 1 og 2 for 2011 og www.oslo.kommune.no.

Det er et økende problem at stadig flere utlendinger oppholder seg ulovlig i landet. Statistisk sentralbyrå kom i 2008 med et estimat på 18 000 personer. En stor andel av disse oppholder seg antagelig i Osloområdet.

Følgende trender er gjeldende:

- *Oslo kan ikke avgrenses klart fra de omkringliggende områdene. Byens tradisjonelle midtpunkt er en sentral arena for forbruk og underholdning døgnet rundt med mange tilreisende, også kriminelle.*
- *Befolkningsveksten er en utfordring for politiet i Oslo. Dette krever økt bemanning og økte ressurser dersom dagens polititjeneste skal kunne opprettholdes.*
- *Befolkningsveksten vil fortsatt være høy i de alderskohortene hvor det tradisjonelt utøves mest kriminalitet – ungdom og unge voksne.*
- *Innvandrerbefolkningen og tilstrømmingen av utenlandsk arbeidskraft øker.*
- *Oslo opplever en økning av personer med ukjent identitet.*

Sosiale forhold

I 2009 mottok i alt 18 359 personer sosialhjelp i Oslo, en økning på 7,5 prosent fra 2008 etter mange år med nedgang. Andelen berørte av sosialhjelp i befolkningen var 5,5 prosent i 2009.

Rusmiddelmissbrukere trekkes mot større sentra der det sosiale miljøet er mindre gjennomskiktig, og hvor tilgjengeligheten til narkotika og andre rusmidler er betydelig. Dette gjør at mange av landets rusmiddelmissbrukere betrakter Oslo som et ønsket sted å være. I Norge er det rundt 10 000 sprøytemisbrukere⁴, og det store flertallet injiserer heroin. Det er grunn til å regne med at halvparten av landets sprøytemisbrukere oppholder seg, eller er bosatt i hovedstaden (kilde: SIRUS).

Rusavhengige generelt, og tunge sprøytenarkomane spesielt, er svært utsatt for både sosiale, psykiske og andre helsemessige problemer i tillegg til sitt rusproblem. Minst 2/3 av de som er til behandling i russektoren vil antakelig ha behov for et tjenestetilbud der den psykiske lidelsen og rusmisbruket kan behandles samtidig⁵.

For innvandrere er arbeid en viktig innfallsport til kunnskap om norsk samfunn og språk og dermed bedre integrering i samfunnet. Innvandrere fra ikke-vestlige land har en klart lavere sysselsettingsandel enn personer med norsk bakgrunn og innvandrere med vestlig bakgrunn. Det

---

⁴ I rapporter fra SIRUS oppgir det å være ca 10 000 personer som har injisert minst en gang det aktuelle år. Tallene har vært relativt stabile siden 2004.

⁵ Landheim 2002.

er samtidig store variasjoner mellom ulike ikke-vestlige landbakgrunner. Dette avhenger ofte av gruppens botid i landet.

Flere ikke-vestlige innvandrere lever under fattigdomsgrensen. Det har samlet sett i Oslo blitt økte lokale forskjeller i inntekt, med lavinntektsfamilier og urban fattigdom.

Følgende trender er gjeldende:

- *Det store antallet barn og unge på vernetiltak utgjør en stor utfordring for både politiet og Oslo kommune.*
- *Hovedstaden tiltrekker seg mange av landets tunge rusmisbrukere.*
- *Rusavhengige generelt og tunge sprøytenarkomane spesielt er svært utsatt for både sosiale, psykiske og andre helsemessige problemer i tillegg til sitt rusproblem.*
- *En høyere andel ikke-vestlige innvandrere er marginalisert sammenlignet med majoriteten.*
- *Inntektsforskjellene øker mellom de ulike delene av byen.*

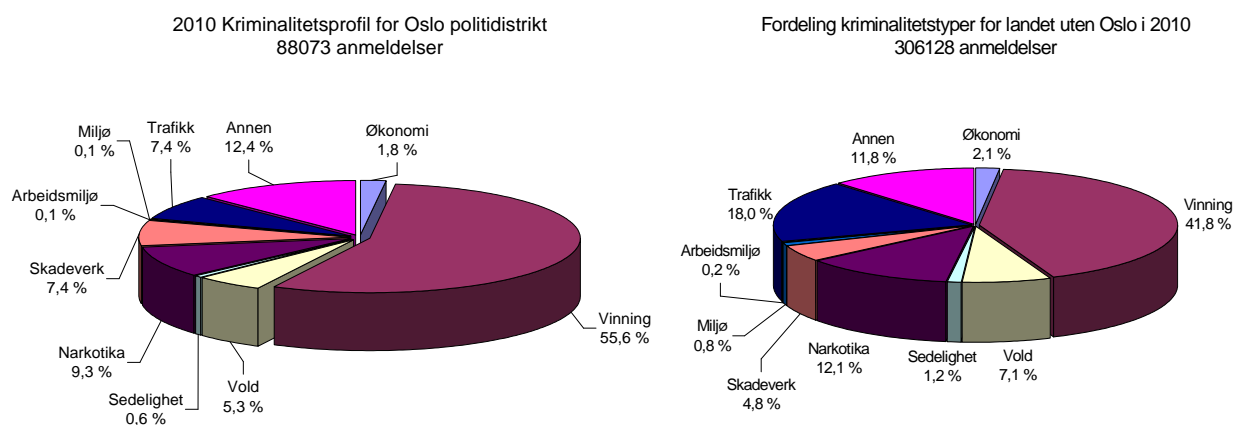
Kriminalitetsbildet i Oslo

I dette kapitlet vil vi trekke opp noen hovedlinjer i kriminalitetsbildet i Oslo, og peke på noen særskilte utfordringer hovedstaden står overfor. Noen utfordringer med tidsmessig stor aktualitet er imidlertid beskrevet i egne kapitler i denne trendrapporten. Videre inneholder dette kapitlet en oversikt over kriminalitetsutviklingen slik den framtrer i anmeldelsene. I tillegg påpekes noen utfordringer Oslo politidistrikt står overfor i møte med den dagens kriminalitetsbilde. Detaljene i den anmeldte kriminaliteten er å finne i vedlegg 1.

Særtrekk og særskilte utfordringer

I den neste figuren vises kriminalitetsprofilen for 2010 for henholdsvis Oslo politidistrikt og landet for øvrig (uten Oslo). Her ser man tydelig forskjellen mellom Oslo og landet for øvrig når det gjelder andelen vinningskriminalitet.

Figur 1. Kriminalitetsprofiler Oslo politidistrikt og landet for øvrig (uten Oslo) 2010. Prosent.

I profilene over er forbrytelser og forseelser slått sammen. Dersom vi kun ser på forbrytelser utgjorde vinningskriminalitet 67,2 % av anmeldelsene i Oslo i 2010, mens den for landet for øvrig (uten Oslo) utgjorde 56,4 %. Vinningskriminalitetens andel av totaliteten i Oslo er således svært høy.

Grovt tyveri fra person på offentlig sted

Dette er den enkeltstående statistikkgruppen med flest registrerte anmeldelser i Oslo politidistrikt, med 10341 anmeldelser i 2010. Endringer i volum innenfor denne gruppen påvirker totalbildet når det gjelder anmeldelser. I 2010 ble hele 67,5 % av denne type lovbrudd registrert i Oslo. Politiet oppklarer generelt få av disse tyveriene. Dette skyldes særlig at det i disse sakene

svært ofte mangler spor og opplysninger om gjerningsperson. Mange av sakene anmeldes i etterkant, noe som ytterligere vanskeliggjør etterforskningen. En relativt høy andel av disse tyveriene skjer på kveld- og nattestid i helgene og kan relateres til uteliv og rus. Det foreligger for øvrig indikasjoner på at det er et visst omfang av organiserte lommetyverier.

Uteliv i sentrum

Også en stor andel av annen kriminalitet og ordensforstyrrelser i byen finner sted på nattestid i helgene, og særlig gjelder dette for de indre sentrumsområdene. Dette er på mange måter rimelig å forvente seg i et levende og pulserende hovedstadssentrum, men skaper naturlig nok utfordringer for politiet. Mange mennesker er samlet på et relativt lite område som de færreste har noen lokal tilhørighet til, og svært mange er ruspåvirkede.

Oslo har sammenliknet med andre byer i Norge et stort antall utesteder med lange åpningstider. Det er i Oslo i dag over 1000 skjenkesteder, hvorav svært mange i de indre sentrumsområdene. Antall skjenkebevillinger har vært stigende gjennom de siste 15 årene. Det tradisjonelle norske rusmønsteret tilsier at mye av den rusrelaterte kriminaliteten og ordensforstyrrelsene vil finne sted i helgene.

Rapporten *Vold i Oslo 2009* viser en tydelig samvariasjon mellom bruk av rusmidler og vold i Oslo sentrum.⁶ Rapporten *Voldtekt i den globale byen – Endringer i anmeldte voldtekter og seksualkultur i Oslo* viser også at en høy andel av offer og gjerningsperson er ruspåvirket når overgrepet skjer.⁷ Norske alkoholforskere hevder også at en svært stor del av voldshendelsene i Norge, i likhet med i de andre nordiske landene, er alkoholrelaterte. I løpet av det siste året har også legevakten i Oslo meldt om en dobling i antall alkoholforgiftninger i årene fra 2003 til 2009⁸.

Systematisk nettverksbygging og åpen etterretningsvirksomhet opp mot sentrale deler av byens uteliv, samt økt samarbeid med skattemyndigheter, har gjennom de senere årene tydeliggjort utfordringer politiet har i sin kontrollvirksomhet overfor ”utelivet”. Dette knytter seg til forhold som opplæring, kontroll og samarbeid med ordensvakter, bakmanns-/stråvirksomhet, beskyttersvirksomhet, ulovlig arbeidskraft, skatteunndragelser og diskriminering i utelivet.

Det er utfordring for Oslo politidistrikt å imøtekomme den tidsmessige konsentrasjonen av kriminalitet og publikums behov for politiets tilgjengelighet på nattestid i helgene. I forebyggingen av kriminalitet og ordensforstyrrelser i sentrum i helgene er et godt samarbeid med

---

⁶ Grytdal, Veslemøy og Meland, Pål (2011). *Vold i Oslo 2009 – en analyse av voldsanmeldelser 2. halvår 2009*, Oslo politidistrikt.

⁷ Sætre, Marianne og Grytdal, Veslemøy (2011). *Voldtekt i den globale byen – Endringer i anmeldte voldtekter og seksualkultur i Oslo*, Oslo politidistrikt.

⁸ NRK Brennpunkt jf www.nrk.no/programmer/tv/brennpunkt/1.7392024, publisert 23.11.2010.

flere aktører av sentral betydning. Dette gjelder særlig Oslo kommune, utelivsbransjen, kollektivtrafikken og vaktelskaper⁹.

Med sterk befolkningsvekst i Oslo og Østlandsregionen, kan vi forvente en økning i antall personer som benytter byens sentrum som utelivsarena.

Kriminalitet begått av øst-europeiske statsborgere

Utvidelsene av EU- og Schengen-samarbeidet har medført at det i de senere år har blitt lettere å bevege seg på tvers av landegrensene. Statsborgere fra land i Øst-Europa som har søkt seg arbeid i vestlige land, herunder også Norge. Dette gjelder særlig fra Polen og fra de baltiske landene. Disse landene ble medlemmer av EU i januar 2004, og innlemmet i Schengen-samarbeidet i desember 2007.

Dette har blant annet gitt seg utslag i en økning i antall lovbrudd begått av tilreisende fra land i Øst-Europa. Økningen reflekterer til en viss grad at det faktisk oppholder seg et høyere antall borgere fra disse landene i Norge nå sammenliknet med tidligere. Ved inngangen til 2010 var for eksempel 46700 polske statsborgere registrert som bosatte i Norge. Etter at Romania ble medlem av EU i januar 2007 har det i Oslo vært en viss tilstrømning av rumenske statsborgere. Dette reflekteres også i den registrerte kriminaliteten, hvor vi har sett en stor økning i antall straffbare forhold med en rumensk statsborger som mistenkt/siktet.

Den registrerte kriminaliteten begått av statsborgere fra Øst-Europa er fordelt på de fleste kriminalitetstyper, men med hovedvekt på vinningskriminalitet.

I den neste tabellen vises utviklingen i antall registrerte straffbare forhold i Oslo politidistrikt med en gjerningsperson fra utvalgte land i Øst-Europa for perioden 2003-2010, samt for 1. halvår 2011.

---

⁹ Det kan legges til at flere hundre ordensvakter er i arbeid ved utestedene en vanlig helg i Oslo. Mange av disse er ansatt i vaktelskap. De godkjente ordensvaktene har gjennomgått opplæring hos politiet og er underlagt politiets kontroll.

Tabell 1. Straffbare forhold med en mistenkt/ siktet statsborger fra utvalgte stater i Øst-Europa, registrert i Oslo politidistrikt i årene 2003-2010, samt for 1. halvår 2011. Absolutte tall.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	1. halvår 2011
Polen	508	383	636	789	808	897	976	1144	544
Romania	209	132	120	177	567	900	1169	1062	525
Litauen	229	231	152	138	204	171	237	341	152
Russland	583	162	156	188	179	207	256	304	150
Albania	198	114	118	104	66	145	162	196	53
Bosnia-Hercegovina	91	50	65	35	53	29	43	56	8
Estland	59	31	45	63	45	72	97	65	54
Serbia - Montenegro	253	160	201	144	138	197	211	240	55
Latvia	36	23	46	31	38	25	122	95	25
Bulgaria	61	36	28	24	31	39	40	320	33

Utviklingen som framkommer av tabellen gjenspeiler til en viss grad politiets spesifikke innsats opp mot enkelte øst-europeiske miljøer.

Organisert illegal innvandring

Illegal innvandring er en fellesbetegnelse for flere kriminalitetstyper knyttet til utlendinger med ulovlig opphold, bl.a. menneskesmugling, benyttelse av ulovlig arbeidskraft (tvangsarbeid) og benyttelse av falske id-dokumenter.

Illegal innvandring har i løpet av de siste ti årene skiftet modus og karakter. Dette handler ikke lenger om ”smugling” - ved at personer blir skjult i lasterom og lignende før grensepassering. Tidligere var ”smugleren” uinteressert i utlendingen etter grensepassering. Tjenesten var avtalt og betalt på forhånd. Dette er ikke situasjonen i dag. De ulike elementene innen denne type kriminalitet er kostbare, og de illegale innvandrerne blir satt i langvarig gjeld som må nedbetales etter ankomst til destinasjonslandet.

Illegal innvandring har utviklet seg i retning av stadig mer avanserte dokumentforfalskninger og falske forklaringer i forbindelse med søknader om arbeids- og oppholdstillatelser. Legale foretak benyttes i økende omfang for å skjule denne type kriminalitet. Fortjenesten er i dag tilnærmet like høy som innen narkotikakriminalitet. Risikoen for å bli oppdaget er minimal og konsekvensene

ved en avdekking rammer sjelden bakmennene. Motivene for å komme til Norge er i stor grad ønske om å oppnå permanent oppholdstillatelse¹⁰.

Det avdekkes og straffeforfølges få tilfeller av tvangsarbeid og menneskesmugling. Det er grunn til å tro at mørketallene er store.

Hatkriminalitet

Hatkriminalitet kan defineres som ”kriminalitet som har rasistiske, fremmedfiendtlige og homofobiske motiver, eller som på annen måte er begrunnet i fordommer mot en gruppe av personer på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet”. Hatkriminalitet er verken en kriminalitetstype eller en statistikkgruppe i kriminalstatistikken. Det er derimot innført en funksjon for registrering av motiv relatert til hatkriminalitet i straffesaksregisteret.¹¹ Det er her mulighet for å merke lovbrudd som man mener er motivert av offerets rase/etniske tilhørighet, religion eller seksuelle orientering. Oslo politidistrikt utarbeidet i forbindelse med innføringen av denne registreringen en manual for dette arbeidet.¹²

Tabell 2. Antall anmeldelser kodet med et motiv knyttet til hat/fordommer i Oslo politidistrikt i perioden 2007-2009.

	2007	2008	2009
Rase/etnisk tilhørighet	40	22	25
Religion	1	3	6
Seksuell orientering	5	10	5
Totalt	46	35	36

Det er ikke foretatt en kvalitetssikring av anmeldelsene som har blitt kodet med motiv knyttet til hat/fordommer i 2010. Tidligere undersøkelser har vist at en slik gjennomgang av data er viktig for å kunne gi et riktig inntrykk av denne type kriminalitet. Ifølge tidligere rapporter er det feil og misforståelser knyttet til slike registreringer av gjerningspersonens motiv¹³. Et uttrekk av registrerte anmeldelser i 2010 hvor det er huket av for hatmotiv viser imidlertid at det *ikke* kan forventes store endringer i antall registreringer sammenliknet med foregående år.

¹⁰ Oslo politidistrikts rapport 2011 : ”Tvangsarbeid – kartlegging av indikatorer”

¹¹ Funksjonen ble innført i BL/STRASAK 22. november 2006.

¹² Meland, Pål (2007). *Hatkriminalitet – kriminalitet motivert av hat og fordommer*. Oslo: Oslo politidistrikt.

¹³ Hatkriminalitet – Anmeldelser registrert i 2007. En gjennomgang av anmeldelser registrert i 2007 med et motiv knyttet til rase/etnisk tilhørighet, religion og seksuell legning. Politidirektoratet og Oslo pd., januar 2009

Som nevnt i fjorårets rapport ble det i 2009 kodet 36 anmeldelser totalt med et motiv knyttet til hatkriminalitet. Av disse var 25 kodet med motiv rase/etnisk tilhørighet, seks var kodet med religion og fem med seksuell orientering.

Siden kodingen ble innført er det registrert få anmeldelser med et motiv knyttet til hat/fordommer ved Oslo politidistrikt. Det er grunn til å anta at det er en mørketall på dette området, dvs. at slik kriminalitet forekommer uten at det av ulike årsaker blir anmeldt til politiet. I tillegg er det sannsynlig at enkelte aktuelle anmeldelser ikke blir kodet med motiv etter intensjonen siden dette fortsatt er en relativt ny koding i straffesaksregisteret.

Branner

I Oslo er omfanget av ulike typer branner relativt stabilt med ca 1000 anmeldelser (inkl. undersøkelsessaker) per år. Enkelte av disse brannene medfører dødsfall¹⁴.

Det er mange ulike årsaker til at det brenner. Politidistriktet har etablert en branngruppe som kunnskapsstyrt arbeider med å kartlegge ulike typer branner. En foreløpig analyse tilsier at ca 20 % av de registrerte brann/branntilfelleene kan være påsatt av en eller flere brannstiftere. I mange av disse tilfellene er det søppelkasse, søppelcontainere, søppelhus/skur, boder, fellesareal i bygårder både ute og inne som det settes ild på.

Det er om lag 100 såkalte bilbranner i året. I noen av disse foreligger det en klar mistanke om forsikringsvindel, men det er ressurskrevende å etterforske disse sakene, både teknisk og taktisk.

Brann er en kriminalitetsform som har meget stort skadepotensial og bidrar til å skape utrygghet. Gode analyser av branntilfellene vil derfor være av stor betydning for tidlig å kunne avdekke modus og aktuelle brannstiftere.

Kriminalitetsutviklingen – den anmeldte kriminaliteten

Når det gjelder betydningen av kriminalitetsutviklingen i Oslo, bør man merke seg at i 2010 ble hele 22,3 % av alle anmeldelsene i Norge registrert med Oslo politidistrikt som gjerningssted – en liten økning fra 2009 hvor andelen var 22,0 %. Andelen har her steget gradvis de senere årene, og kriminalitetstallene for Oslo påvirker derfor *i stadig større grad* tallene for landet som helhet.¹⁵

---

¹⁴ I 2010 ble det i Oslo registrert 6 branner med død som følge. De fleste ofrene var eldre, hvorav noen pleietrengende.

¹⁵ I 2008 var andelen på 21,4 %, 2007 var den 20,9 %, men både i 2005 og 2006 lå andelen på 20,3 %.

Nedenfor følger en presentasjon av kriminalitetsutviklingen, slik den kommer til uttrykk i anmeldelser.¹⁶ Politidistriktet mottok 88073 anmeldelser i 2010. Dette var stabilt (-0,3 %) sammenliknet med i 2009 (299 færre anmeldelser). Et anslag for 2011, basert på halvårstallene, indikerer at antall anmeldelser vil gå svakt ned i 2011.

Tabell 3. Antall registrerte anmeldelser i Oslo politidistrikt 2005-2010, med prognose for 2011 (Jus 066).¹⁷

	Antall anmeldelser						Anslag 2010 - 2011	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Differanse %
Forbrytelser	61397	62490	64569	64708	67015	66226	65182	-1,6 %
Forseelser	19401	18447	18613	18762	20544	21847	19244	-11,9 %
Sum	80798	80937	83182	83470	87559	88073	84426	-4,1 %

Antallet registrerte anmeldelser er stabilt over år til tross for en høy befolkningsøkning. I tabellen over vises utviklingen fra 2005 og framover. Sammenlikninger over lengre perioder er vanskelig grunnet omlegging av registreringsrutiner for straffesaker i 1995, 2000 og 2002.¹⁸

Det er en rekke andre faktorer enn reelle endringer i kriminalitetsbildet som kan påvirke antall registrerte anmeldelser:

- *Omlegging av datasystem for straffesaker og/ eller registreringspraksis.*
- *Anmeldelseshyppigheten hos publikum, som blant annet påvirkes av trusselnivået i kriminelle miljøer, politiets tilgjengelighet (åpningstider, patruljering osv.), tillit til politiet, forsikringsselskapenes egenandeler m.m.*
- *Kontrollaktivitet, aksjoner og prosjekter hos politiet og andre instanser, som kan være påvirket av økonomiske rammer, politiske føringer og prioriteringer.*
- *Lave narkotikapriser og legemiddelasistert rehabilitering, kan ha bidratt til mindre gjengangerkriminalitet for å finansiere eget misbruk.*
- *Generell velstandsvekst, faktorer som for eksempel høy kjøpekraft, lav arbeidsledighet og gode utdanningstilbud har stor betydning for kriminalitetsnivået.*

¹⁶ Basistallene i tabeller og grafiske framstillinger kan variere noe: I diagrammene som viser utvikling over mange år, brukes statistikk for det gjeldende året, uten de justeringer som er foretatt senere. Anmeldelsene til overtakelse er inkludert for alle årganger til og med 1999. Sammenlikninger med foregående år inneholder kun anmeldelser med gjerningssted i Oslo politidistrikt. Det gjøres oppmerksom på at det på grunn av datatekniske omlegginger heftes noe usikkerhet til anmeldelsestallene for 2002 og 2003.

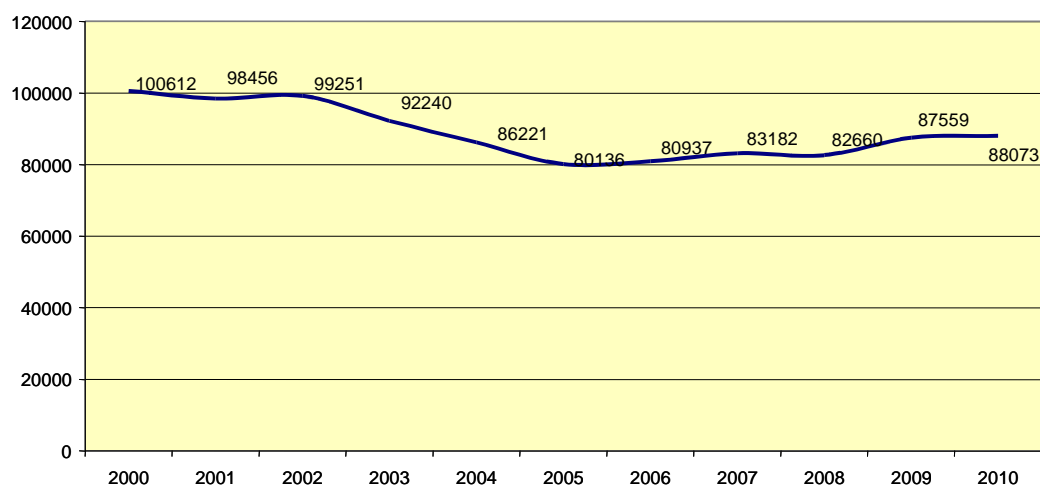
¹⁷ Anslaget for 2011 er beregnet ut fra tall pr. 1. juli 2011

¹⁸ I 1995 kom regelen om at alle tiltaleposter skulle få eget saksnummer, i 2000 ble saker til overtakelse trukket ut av statistikken og fra høsten 2002 opphørte praksisen med å opprette nytt saksnummer ved overføring av saker mellom politidistrikt, hvilket reduserte antall dobbeltregistreringer og gjorde at saken kun telles i ett gjerningsdistrikt.

I tillegg er det viktig å påpeke at antall registrerte anmeldelser ikke avspeiler mørketallene, dvs. den kriminaliteten som skjer i det skjulte og som politiet ikke får kunnskap om. For politiet er det ikke nødvendigvis alltid slik at det er et mål at antall registrerte anmeldelser skal gå ned. Det er også et mål å avdekke den faktiske kriminaliteten, dvs. å redusere mørketallene.

Den neste figuren viser utviklingen i antall registrerte anmeldelser i årene 2000-2010 (ikke-justerte tall, jfr. fotnote 19).

Figur 2. Antall registrerte anmeldelser i Oslo politidistrikt 2000-2010 (ikke-justerte tall).

I neste tabell vises registrerte anmeldelser i Oslo politidistrikt i 2010 fordelt på kriminalitetstyper.

Tabell 4. Antall registrerte anmeldelser i Oslo politidistrikt i 2010, fordelt på kriminalitetstype (Jus066)¹⁹, differansen fra 2009 i absolutte tall og anmeldte lovbrudd per tusen innbygger.

	Anmeldelser	Differanse	Prosent differanse	Anmeldte lovbrudd per 1000 innbygger
Økonomi	1621	-162	-9,1	2,7
Vinning	48947	-2022	-4,0	82,0
Vold	4640	-109	-2,3	7,8
Sedelighet	547	-58	-9,6	0,9
Narkotika	8170	1611	24,6	13,7
Skadeverk	6509	-780	-10,7	10,9
Miljø	79	5	6,8	0,1
Arbeidsmiljø	78	13	20,0	0,1
Trafikk	6553	-342	-5,0	11,0
Annen	10929	1545	16,5	18,3
Totalt	88073	-299	-0,3	147,5

¹⁹ Forbrytelser og forseelser er summert før differansen er beregnet. Undersøkelsessaker (2117) er ikke med.

Tabellen viser en nedgang i antall anmeldelser for mange kriminalitetstyper. Vi vil kort kommentere utviklingen innefor de ulike kriminalitetstypene, og viser ut over dette til supplerende opplysninger i vedlegg 1; ”Den anmeldte kriminaliteten i Oslo politidistrikt”.

For **økonomisaker** viser tallene en nedgang på 9,1 % (162 saker). Innenfor denne type saker har det særlig vært en nedgang i Grovt bedrageri og Vesentlig regnskapsovertredelse.

For den store kategorien **vinning** kunne vi registrere en nedgang på 4,0 % sammenlignet med 2009. Dette utgjør 2222 saker. Nedgangen innen denne kategorien kom hovedsakelig innenfor lovbruddstypene/sakskategoriene grovt tyveri fra henholdsvis villa og leilighet, motorvogntyveri, ran fra person og naskeri. Det var samtidig en økning innen lovbruddstypene/sakskategoriene (simpelt) tyveri fra minibank og grovt og simpelt tyveri fra hotell og pensjonat. Anmeldelser i statistikkgruppen Grovt tyveri fra person på offentlig sted viste tilnærmet samme antall som i 2009. Samtidig ser vi etter første halvår 2011 at økningen så langt i 2011 var på hele 54,5 % (2549 flere anmeldelser).

Innen kategorien **vold**, som også omfatter trusler, var anmeldelsestallet for 2010 forholdsvis stabilt sammenlignet med året før. Det var samtidig en nedgang på 4,8 % (70 færre anmeldelser) for fysisk vold (etter kapitlet om liv, legeme, helbred). Det bør imidlertid legges til at i første halvår i 2011 har vi sett en økning på 8,3 % i anmeldelser for fysisk vold. Anmeldelser for mishandling med legemskrenkelser i familieforhold økte med 39,7 % i 2010, en økning på 115 saker til 405 anmeldelser. Økningen i denne type saker har pågått siden statistikkgruppene ble opprettet i 2006. Det er samtidig en eksplisitt målsetting for politiet å avdekke flere forhold av vold i nære relasjoner.

Det ble i 2010 registrert 9,6 % færre anmeldelser for **sedelighet** enn i 2009. Dette tilsier en nedgang på 58 saker, hvorav 22 saker representerer en nedgang i antall voldtektsaker. Med denne nedgangen ligger antallet voldtektsanmeldelser på samme nivå som i 2008 og 2007. På grunn av store mørketall er det likevel vanskelig å si noe om det reelle omfanget av voldtekter. Den øvrige nedgangen i antall sedelighetssaker skyldes i hovedsak en nedgang i antall anmeldelser for Kjøp av seksuelle tjenester, en statistikkgruppe hvis antall anmeldelser i stor grad er avhengig av politiets kontrollvirksomhet på området.

Økningen i antall anmeldelser for innførsel, omsetning, bruk eller besittelser av **narkotika** var på hele 24,6 % i 2010 sammenlignet med året før. Med 8170 antall anmeldelser, er tallet for 2010 det høyeste side århundreskiftet. Økningen kommer som et resultat av distriktets prioriterte innsats. Antall anmeldelser sier derfor lite om omfanget av narkotika i samfunnet.

Antall anmeldelser for **skadeverk** gikk ned med 10,7 % i 2010. Dette utgjorde en reduksjon på 780 saker, til 6509 anmeldelser. Innen lovbruddskategorien tagging/graffiti, som utgjorde nærmere halvparten av de anmeldte skadeverkene, ble det registrert en nedgang på hele 30,3 % eller 1132 anmeldelser. Samlet sett utgjør skadeverk en større andel av den anmeldte kriminaliteten i Oslo enn i landet for øvrig.

Kriminalitetstypene **miljø** og **arbeidsmiljø** er antallsmessig små kategorier, hvor et lite antall anmeldelser kan gi store utslag i prosentvis endring fra år til år. I 2010 telte førstnevnte kategori 79 anmeldelser for ulike former for miljøkriminalitet. Blant de 78 anmeldelsene for brudd på arbeidsmiljøbestemmelser var de aller fleste knyttet til arbeidsulykker med personskaide, hvor det ble registrert en økning på 26,0 % (13 anmeldelser) i 2010.

Antall anmeldelser innen kategorien **trafikk** gjenspeiler også i all hovedsak politiets egeninitierte kontrollvirksomhet.

I kategorien **annet** ble det registrert 10929 anmeldelser i 2010, og en økning på 16,5 % fra året før. Kategorien favner en rekke ulike typer lovbrudd, hvor de antallmessig største lovbruddstypene i 2010 gjaldt ordensforstyrrelser og overtredelser av utlendingsloven. For øvrig er det innen kategorien en rekke spesiallover, som for eksempel våpenloven.

Oppklaringsprosent

Utviklingen i oppklaringsprosent fra 2009 har vært noe ulik for de forskjellige kriminalitetskategoriene, men har samlet sett vist en økning.

Tabell 5. Oppklaringsprosent for forbrytelser i Oslo politidistrikt i 2009, 2010 og første halvår 2011 fordelt på de ulike kriminalitetskategoriene og totalt.

Jus 316/314	2009	2010	1. halvår 2011
Økonomi	52,4 % (763)	53,2 % (700)	71,3 % (538)
Vinning	8,5 % (3997)	9,8 % (4141)	12,4 % (2822)
Vold	48,9 % (2243)	47,7 % (2086)	50,6 % (1227)
Sedelighet	53,0 % (296)	52,5 % (246)	52,2 % (141)
Narkotika	83,3 % (4570)	85,2 % (6157)	87,4 % (3184)
Skadeverk	10,4 % (646)	10,0 % (474)	13,9 % (273)
Miljø	33,3 % (1)	50,0 % (1)	100 % (1)
Annen	57,4 % (948)	53,1 % (962)	54,1 % (745)
Totalt	20,0 % (13464)	23,7 % (14767)	26,8 % (8931)

Tabellen viser at oppklaringsprosenten har steget betydelig i dette tidsrommet. Dette har i noen grad sammenheng med det høye antallet påtaleavgjorte narkotikasaker. Det er derfor lite trolig at oppklaringsprosenten for 2011 vil bli høyere enn i 2010. I tillegg har vi i 2011 registrert en kraftig

økning i statistikkgruppen Grovt tyveri fra person på offentlig sted, hvor oppklaringsprosenten er særdeles lav (jf Vedlegg 1).

Anmeldt kriminalitet og utfordringer i etterforskningsarbeidet

Over 100 nasjonaliteter har vært representert i påtaleavgjorte vinningssaker hittil i 2011. Dette tallet sier i seg selv mye om de språklige og kulturelle utfordringene politidistriktet står overfor i kriminalitetsforebygging og straffesaksgjennomføringen. Bare tolketjenestene alene utgjør store økonomiske og administrative utfordringer.

Barne- og ungdomskriminalitet

Oslo politidistrikt utarbeider i samarbeid med Oslo kommune en årlig rapport om barne- og ungdomskriminalitet. I denne delen presenteres noen av hovedpunktene i rapporten *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo 2011*, utgitt i mai 2011.

Barne- og ungdomskriminalitetens omfang

I 2010 sto barn og unge under 18 år for 5,5 % av registrerte straffbare forhold i Oslo. Dette er lavere enn for foregående år.²⁰ Andelen var 24,2 % dersom vi tar med alle opp til og med 23 år. Dette var også lavere enn for foregående år.²¹

Det ble i 2010 registrert 2465 straffbare forhold med gjerningsperson under 18 år. Det tilsvarende antallet i 2009 var 2980 forhold. Nedgangen i antall straffbare forhold i aldersgruppen var dermed på 17,3 %. Det ble videre registrert 8449 straffbare forhold med gjerningsperson i alderen 18-23 år. Dette var en økning på 5,5 %.

Til tross for relativt stor befolkningsvekst blant barn og unge i Oslo er det altså en nedgang i den registrerte kriminaliteten i aldersgruppen under 18 år, både i antall forhold og andel av alle straffbare forhold registrert i Oslo.

Totalt 1325 personer under 18 år ble registrert for straffbare forhold i Oslo, mens antallet i 2009 var 1582. Dette tilsvarte en nedgang i antall anmeldte personer i aldersgruppen på 16,2 %. Av de registrerte personene i 2010 var 75,1 % gutter og 24,9 % jenter.

Tabell 6. Antall personer under 18 år registrert for straffbare forhold i Oslo politidistrikt for årene 2006-2010, fordelt på kjønn og aldersgruppe. Absolutte tall og prosent.

Under 15 år	Absolutte tall					Prosent				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
År										
Jenter	154	186	188	165	131	30,6	33,6	30,2	31,9	30,6
Gutter	349	367	389	353	297	69,4	66,4	69,8	68,1	69,4
Totalt	503	553	557	518	428	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

²⁰ I 2009 lå andelen på 7,4 %, mens den lå på 7,3 % i 2008.

²¹ I 2009 lå andelen på 27,3 %, mens den lå på 26,9 % i 2008.

Forts. tabell 6.

15 -17 år	Absolutte tall					Prosent				
År	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Jenter	316	395	313	258	199	28,0	31,8	30,8	24,2	22,2
Gutter	813	849	703	806	698	72,0	68,2	69,2	75,8	77,8
Totalt	1129	1244	1016	1064	897	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Totalt under 18 år	Absolutte tall					Prosent				
År	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Jenter	470	581	481	423	330	28,8	32,3	30,6	26,7	24,9
Gutter	1162	1216	1092	1159	995	71,2	67,7	69,4	73,3	75,1
Totalt	1632	1797	1573	1582	1325	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Flertallet av ungdommene under 18 år som ble registrert for straffbare forhold i 2010 ble kun anmeldt for ett forhold (66,4 %). Kun et fåtall ungdommer registreres for mange straffbare forhold (se egen del om gjengangere).

En gjennomgang av detaljer i anmeldelsesstatistikken sammenholdt med annen informasjon politidistriktet er i besittelse av, gir ikke grunn til å tro at nedgangen i straffbare forhold for ungdom under 18 år kan utgjøres av redusert anmeldelsestilbøyelighet. Vi mener det er grunn til tro at det i Oslo gjøres mye godt kriminalitetsforebyggende arbeid blant barn og unge. Samtidig vil det kunne være dyptgripende endringer i ungdomskulturen som også kan bidra til utviklingen i kriminalitetsbildet. Én slik endring kan være en forskyvning av ungdoms aktiviteter fra ute til inne, fra gata til digital teknologi. Dersom ungdom i større grad befinner seg inne foran PC-skjermen og i mindre grad ute, vil det kunne oppstå færre ”tilfeldige” hendelser ute i det offentlige rom der ungdom begår kriminalitet. Dette rett og slett fordi den tiden ungdom er ute i det offentlige rom er redusert. På den annen side har vi eksempler på hvordan konflikter som har startet med hendelser i sosiale medier har fortsatt på skolen eller gata og eskalert til straffbare forhold. Omfanget av slike saker er likevel ikke stort.

De unges kriminalitetsprofil

Blant gutter under 15 år var vold og trusler det vanligste lovbruddet i 2010 med en andel på 29,0 %, fulgt av naskeri med en andel på 24,1 %. Blant gutter i alderen 15-17 år var det vanligste lovbruddet narkotika med en andel på 20,7 %, fulgt av vold og trusler med en andel på 14,3 %.

Naskeri var det vanligste lovbruddet begått av unge jenter. I 2010 utgjorde naskeri 67,4 % av de anmeldte forholdene blant jenter under 15 år og 31,3 % blant jenter i alderen 15-17 år. Det nest vanligste lovbruddet blant jenter under 15 år var vold og trusler (8,4 %), mens det var narkotika blant jenter i alderen 15-17 år (22,5 %).

Tabell 7. Kriminalitetsprofil for lovbrytere under 15 år i årene 2008-2010, fordelt på kjønn. Prosent.

Kriminalitetsprofil	Jenter			Gutter			Total		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Ungdom under 15 år									
Narkotika	2,0	1,3	5,1	1,9	2,8	4,5	1,9	2,4	4,7
Bedrageri	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	1,2	0,0	0,9	0,8
Seksuallovbrudd	0,0	0,4	0,0	2,8	0,8	1,2	2,1	0,7	0,8
Vold og trusler	13,7	11,4	8,4	27,0	24,2	29,0	23,5	20,3	22,9
Motorvogntyveri	0,0	0,0	0,0	2,3	2,5	0,0	1,7	1,7	0,0
Simple/grove tyverier	3,4	6,1	3,9	9,2	10,0	7,3	7,7	8,9	6,3
Ran	1,0	0,9	1,1	3,5	5,3	3,1	2,8	4,0	2,5
Skadeverk	4,4	2,2	2,8	16,5	12,5	8,5	13,4	9,4	6,8
Naskeri	70,1	72,8	67,4	23,7	26,5	24,1	35,8	40,4	36,9
Heleri	1,0	0,0	0,6	0,7	0,8	2,1	0,8	0,5	1,7
Trafikkforseelser	0,5	1,3	0,6	3,1	2,3	1,4	2,4	2,0	1,2
Kniv og våpen	0,0	0,0	0,6	3,0	3,8	3,0	2,2	2,6	2,3
Utlendingsloven	0,0	0,0	1,1	0,9	0,2	2,6	0,6	0,1	2,2
Annet	3,9	3,5	8,4	5,6	7,2	12,0	5,1	6,1	10,9
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(N=)	(204)	(228)	(178)	(575)	(529)	(424)	(779)	(757)	(602)

Tabell 8. Kriminalitetsprofil for lovbrytere fra 15-17 år i årene 2008-2010 fordelt på kjønn. Prosent.

Kriminalitetsprofil	Jenter			Gutter			Total		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Ungdom 15-17 år									
Narkotika	18,2	16,8	22,5	16,2	18,7	20,7	16,6	18,4	21,0
Bedrageri	1,1	3,3	4,7	0,9	0,3	1,9	1,0	0,9	2,4
Seksuallovbrudd	0,0	0,0	0,0	1,4	0,9	1,1	1,0	0,7	0,9
Vold og trusler	16,7	13,0	14,6	19,9	12,0	14,3	19,1	12,1	14,3
Motorvogntyveri	0,0	0,0	0,3	1,8	1,6	1,0	1,3	1,3	0,9
Simple/grove tyverier	6,2	3,8	7,6	7,8	10,8	11,2	7,5	9,5	10,6
Ran	1,3	1,5	0,0	4,7	8,7	5,9	3,9	7,4	4,9
Skadeverk	2,7	3,3	0,6	7,4	8,6	3,4	6,3	7,6	2,9
Naskeri	36,9	41,4	31,3	10,9	9,0	9,6	17,0	14,8	13,3
Heleri	1,1	2,0	0,6	3,7	3,1	3,0	3,1	2,9	2,6
Trafikkforseelser	2,2	2,3	1,9	10,3	6,5	7,2	8,4	5,8	6,3
Kniv og våpen	0,4	1,5	0,3	3,1	4,2	3,2	2,5	3,7	2,7
Utlendingsloven	0,9	0,8	1,6	1,8	3,1	5,6	1,6	2,7	4,9
Annet	12,2	10,5	13,9	10,3	12,6	11,8	10,7	12,2	12,2
Totalt	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9
(N=)	(450)	(399)	(316)	(1479)	(1824)	(1547)	(1929)	(2223)	(1863)

Unge gjengangere under 18 år

Noen få ungdommer står for en stor andel av den totale registrerte barne- og ungdomskriminaliteten. De tjue ungdommene under 18 år som ble registrert for flest straffbare forhold i 2010 sto for 10,9 % av den registrerte kriminaliteten begått av ungdom i denne aldersgruppen.

Mye av gjengangerkriminaliteten blir utført av ungdommer som oppholder seg mye i sentrum og en god del blir begått av gjengangere som er knyttet sammen i nettverk. De aller fleste unge gjengangere er gutter. Majoriteten er norske statsborgere med ikke-norsk landbakgrunn (dvs. at deres foreldre har innvandret til landet). Enkelte har dårlig sosialt nettverk, språkproblemer, problemer med skolemestring og dårlig familieøkonomi. Særlig sosioøkonomiske faktorer er kjente kriminalitetsfremmende faktorer. Noen opplever også krysspress mellom opprinnelseskultur og norsk kultur.

I 2009 ble det registrert 149 unge gjengangere med fire eller flere straffbare forhold, til sammen 1061 forhold. I 2010 ble de samme ungdommene registrert for 386 forhold²², noe som er en nedgang på hele 63,3 %. Over halvparten av disse ungdommene ble ikke registrert med ny kriminalitet i 2010, og bare en av fire ble registrert med fire eller flere straffbare forhold.

Dette kan indikere at det jobbes godt med gjengangere. Det er likevel fortsatt slik at det er noen få som begår en svært høy andel av den totale barne- og ungdomskriminaliteten. Det å forebygge gjengangerkriminalitet og utvikling av kriminalitetskarrierer blant barn og unge er derfor fortsatt en hovedutfordring i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i Oslo.

Unge gjengangere 18-23 år

I politiets arbeid opp mot barn og ungdom som utøvere av kriminalitet, har fokuset tradisjonelt sett ligget på ungdom under 18 år. Samtidig har vi i Norge etter årtusenskiftet sett en klar nedgang i antall siktede under 18 år²³. Mens 15-åringene dominerte tidligere, har 18- og 19-åringene vært de hyppigst representerte årsklassene i dette tidsrommet. Denne utviklingen trenger ikke nødvendigvis å gjenspeile at ungdom under 18 år faktisk begår mindre kriminalitet. Men den gjenspeiler uansett hvilke aldersgrupper som framstår som utfordringene i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, og hvilke aldersgrupper politiet i størst grad kommer i befatning med. Utviklingen har betydning for hvilken aldersgruppe ungdom oftest befinner seg i når de blir definert som gjengangere.

---

²² Tallet inkluderer også forhold begått etter at ungdommene fylte 18 år.

²³ SSB: "Kriminalitet og rettsvesen 2009".

Den nasjonale trenden har også gjenspeilet seg i Oslo, hvor ungdom i alderen 18-23 år står for en langt større del av den registrerte kriminaliteten enn ungdom under 18 år. På denne bakgrunn gir SaLTø's handlingsprogram 2011-2014 føringer for mer målrettet og systematisk arbeid opp mot aldersgruppen 18-23 år både fra politiets og Oslo kommunes side, og med styrking av samarbeidet med Kriminalomsorgen og NAV stat. I den forbindelse må Oslo politidistrikt avklare organisering og retningslinjer på en rekke områder, inkludert aktivt forebyggende arbeid overfor en stor målgruppe, fordeling av straffesaker (trekkregler), prioriteringer blant straffesaker, og oppfølging av den enkelte ungdom.

Masseslagsmål

I løpet av våren 2011 fant det sted flere slagsmål med et stort antall involverte ungdommer og unge voksne. Mange av hendelsene hadde fellestrekk med hensyn til hendelsesforløp, deltakernes alder og etniske opprinnelse. Minst 80 ulike personer deltok i ett eller flere av slagsmålene. Alderen på de identifiserte deltakerne var mellom 12 og 29 år, hvorav de fleste var fra 14 til 18 år.

Volden kan i noen av hendelsene omtales som svært grov, og det ble ved flere tilfeller benyttet kniv, og slag- og skytevåpen. Ved noen av hendelsene ble det registrert personskader. Tilfeldigheter gjorde at liv ikke gikk tapt.

Serien av masseslagsmål er et eksempel på at konflikter blant unge kan eskalere og utvikle seg til flere hendelser hvor de involverte forhold til hverandre ikke lenger følger kjente mønstre av gruppetilhørighet. Konflikten bakgrunn og voldens hensikter blir uklare også for de involverte. Det er da svært viktig for politiet å kunne se slike hendelser i sammenheng, også når hendelsene beveger seg over flere politikretser. Når serier av masseslagsmål resulterer i alvorlige skader og eventuelt drap, er det fare for nydannelser av voldelige gjenger. Noen vil kunne organisere seg i gjenger for å ta hevn, andre for beskyttelse.

Økonomisk kriminalitet

Ikke bare innbyggertallet, men også antall bedrifter er stigende i Oslo. En rekke bransjer er ressurskrevende å følge opp for etaten, blant annet bygg- og anlegg, restaurant og renhold. Det store antallet selskaper med stadige bytte av ansvarlige personer og selskapsnavn gjør det særdeles utfordrende å få avdekket pågående kriminalitet. Politiet mottar gjerne anmeldelsene når alle verdiene er borte og de ansvarlige på papirene er personer som har latt seg utnytte, eksempelvis ruspisbrukere. I tillegg har det over år vært vanlig å etablere foretak i utlandet med primærvirksomhet i Norge (NUF). Dette bidrar til en rekke utfordringer knyttet til innsyn, ressursbruk og samarbeid på tvers av landegrensene.

Det har i tidligere trendrapporter vært skrevet en del om hvordan personer og nettverk kjent fra annen kriminalitet stadig oftere dukker opp i etterforskning av ulike former for økonomisk kriminalitet. (Se også avsnitt om hvitvasking under.) Eksempelvis har flere gjengmedlemmer trukket mer over til økonomisk kriminalitet – ofte i tett samarbeid med andre kriminelle nettverk med kompetanse. Med en dreining til næringsvirksomhet og ulike varianter av økonomisk kriminalitet blir de ofte mindre synlige for politiet.

Endringer i hvordan den økonomiske kriminaliteten organiseres tilsier at revideringer i politidistriktets saks- og trekkfordelingsinstruks må vurderes fortløpende. Politidistriktets geografiske saksinndelingsområder må ikke bli et hinder i forhold til kriminalitetsbekjempelsen.

Datakriminalitet rettet mot telebransjen

Tradisjonelt har telekommunikasjon vært en viktig del av andre kriminelle handlinger, enten som kommunikasjonsmiddel mellom gjerningsmenn eller som en måte å komme i kontakt med potensielle offer for kriminalitet.

Tidligere så kriminelle stor verdi i å skaffe seg telleskritt som unngikk å betale for, som for eksempel gjennom falske abonnement eller andre former for omgåelse av faktureringsystemer. I dag er dette ikke så aktuelt da verdien i seg selv for samtaleid ikke er særlig stor, og kan kjøpes rimelig eller fås gratis via internettbaserte tjenester. Trenden i telebransjen er nå at kriminelle i stor grad ønsker å generere penger direkte fra sin kriminelle aktivitet gjennom å bedra telefonselskaper, en kriminalitetsform som kan generere millionbeløp i løpet av få timer.

Det brukes ofte en kombinasjon av ulike teknikker ved bedrageri av telefonselskaper. Telebransjen har store problemer med abonnement som blir opprettet på uriktig / falsk personalia. Ulike metoder benyttes for å avdekke slike abonnement, men identitetssvindel har blitt et samfunnsproblem. Kriminelle bruker sosial manipulering for å omgå sikkerhetsmekanismer hos teleselskapene. Slike abonnement skaper utfordringer for politiet i etterforskning av andre typer saker, eksempelvis ran og narkotikaforbrytelser.

Bedrageriene mot teleselskaper starter ofte med opprettelse av uriktige/falske abonnement. Disse blir benyttet til å ringe International Premium Rate Numbers (IPRS) – internasjonale teletorgtjenester. Tjenestene er legale, men samtidig godt egnet til vinningskriminalitet. Gjerningsmennene oppretter egne IPRS-tjenester, og får dermed utbetalt en forholdmessig del av trafikken som genereres til tjenesten. Det viser seg veldig vanskelig å spore opp hvem som står bak tjenestene. Tjenesten er ofte plassert i land med lite fungerende politi og rettsvesen, slik som Somalia, Palestina, Egypt. Videre ser man at konferanseutstyr og hustelefonsentraler (PBX/PABX) tilhørende ulike bedrifter og foretak i Norge, blir utsatt for datainnbrudd og brukt i forbindelse med generering av telefonsamtaler til IPRS-numrene.

Utbetalinger fra IPRS-tjenester kan skje helt ned på daglig basis, og ofte blir tjenestene solgt videre via underselgere. Utbetalinger har blitt sporet til blant annet Pakistan. Det er svært vanskelig å spore disse samtalene, da de går gjennom mange ulike teleselskap internasjonalt som bærer trafikken videre i ulike former for routing. Det er dermed også vanskelig å stoppe pengestrømmen.

Det er grunn til å tro at gjerningsmennene har en viss tilknytning til Norge, da de har kontakt med teleselskapene her for å gjennomføre kjøp og registrering av abonnement. Når man snakker om kjøp og registrering av abonnement så skjer dette via tradisjonelle salgskanaler, slik som fysiske utsalgssteder, via web og pr. telefon.

Telebransjens undersøkelser viser at svindlerne har svært god teknisk kompetanse og innsikt. Det kreves kunnskap om hvordan telenettet fungerer og god datakompetanse. Måten dette er organisert på, tyder på at det er en rekke personer som deltar i den straffbare handlingen.

Hvitvasking og inndragning av utbytte

Trendrapporten for 2011 beskriver under «Særtrekk ved den organiserte kriminaliteten»;

«Tidligere kjente voldelige kriminelle aktører har i større grad gått over til en mykere form for kriminalitet, eksempelvis økonomisk kriminalitet. Politidistriktet har en reaktiv tilnærming til økonomisk kriminalitet, i stor grad basert på innkomne anmeldelser.»

I økende grad oppretter kriminelle nettverk og personer registrerte selskaper som benyttes til å hvitvaske penger fra kriminell virksomhet. Dette gjøres for å skjule egen identitet. Bruk av stråmenn for å fronte selskapene er vanlig modus.

Oslo politidistrikt bør vurdere en endring i den strategiske tilnærming ved blant annet å øke inndragning av straffbart utbytte. En forutsetning for å lykkes med dette er økt kompetanse og prioritering av kartlegging av verdier og pengestrømmer gjennom finansiell etterretning. Dette kan gjøres ved bruk av ulike metoder – informantbehandling, KK/spaning, økonomisk

kartlegging, internasjonalt samarbeid og tradisjonelle etterforskingsskritt som knytter verdier til personer og organisasjoner.

Begrepet hvitvasking av penger kan deles inn i tre faser som delvis overlapper hverandre:

1. *Plassering*: Kontanter, i denne fasen er utfordringen å finne en sikker oppbevaring da de er sårbare i forhold til politi og andre kriminelle.
2. *Tilsløring*: Pengene blir omgjort, vekslet, satt på konto, kjørt inn i omsetning.
3. *Integrering*: Pengene er omgjort og integreres i den hvite økonomien. Kommer gjerne tilbake som utbytte fra salg av eiendom, overskudd av omsetning, aksjeutbytte m.m.

Inndragning av utbytte i utlandet

En rekke transaksjoner fra enkeltpersoner og foretak til utlandet har vist seg å være knyttet til straffbare handlinger. Utbyttet blir ofte raskt overført til ulike land før det taes ut, eksempelvis er Dubai hyppig benyttet. Andre har konti i skatteparadis og bruker utenlandske betalingskort i Norge til uttak og hvitvasking. Utviklingen av gode analyseverktøy har gitt politiet mulighet til å identifisere modus og størrelse på det kriminelle utbyttet. Det er fortsatt mye som smugles fysisk ut av landet, men store beløp overføres telegrafisk eller elektronisk, eksempel via Moneygram (Forex og Western union) eller Internet banking (Paypal).

Gjerningspersoner begår kriminelle handlinger i Oslo mens de oppholder seg i utlandet. Dette vanskeliggjør politiets arbeid betraktelig. Mye tyder på at kriminelle spekulerer i at de ikke vil bli straffeforfulgt når de oppholder seg i utlandet.

Samarbeid med utenlandske myndigheter blir stadig bedre når det gjelder sikring av utbytte etter straffbare handlinger. Stadig flere land har medvirket til at norske myndigheter har kunnet inndrive utbytte av straffbar virksomhet i utlandet. Det er eksempler på konkrete straffesaker i land som Brasil, Pakistan og Nigeria hvor norsk politi har inndratt utbytte fra straffbare handlinger. Dette er et virkemiddel som i langt større grad må tas i bruk da det vil gjøre Norge mindre attraktivt for internasjonale kriminelle aktører.

Andre tidsaktuelle kriminalitetsformer og modus

Utro tjenere i betrodde stillinger

Det er fortsatt en negativ utvikling blant personer i betrodde stillinger i det private og offentlige som utnytter sitt yrke, lisenser og løyver til kriminalitet. Flere straffesaker har avdekket utro tjenere, spesielt utgjør vikarer en sikkerhetsrisiko. Deres involvering er medvirkende til at spesielt offentlige goder (eksempelvis trygdeytelser) blir systematisk utnyttet av ulike nettverk for meget

store summer. Andre ofre for slike organiserte nettverk er bank- og finansinstitusjonene og forsikringsbransjen.

Fiktiv fakturering

Fiktiv fakturering er en modus som bidrar til store gevinster for kriminelle nettverk. Det kan synes som om det er blitt en ukultur med svart avlønning og utholdt omsetning i stadig flere bransjer. Dette var noe som tidligere var forbeholdt bygg- og anleggsbransjen. I sum utgjør fiktiv fakturering store tap for det offentlige i urettmessig utbetaling av merverdiavgift. Denne type lovbrudd har stort gevinstpotensial sett i forhold til planlegging og gjennomføring. For kontrollmyndighetene er indikatorene stabile, med ressursvake mennesker som ansvarlige for mange ansatte og en fiktiv millionomsetning. Denne fasaden gir muligheter som ved strengere kontroll kan avdekke selskaper hvor det ikke er noen reelle ansatte, drift eller omsetning.

Oppkjøp av kredittverdige selskaper

En annen vedvarende utfordring er kriminelles oppkjøp av kredittverdige selskaper som ikke drives videre. Selskapet benyttes til å kjøpe varer på kreditt for store summer (ofte ikke relatert til driften). Disse blir videresolgt til underpris helt til selskapet blir slått konkurs. Ingen av disse selskapene har ført regnskap. Det er ofte kjente kriminelle som står bak denne type lovbrudd.

Identitetstyveri

Det er mange ulike former for identitetstyverier. Denne type kriminalitet finner stadig nye modus og rammer intetanende personer. For offeret er det i tillegg til integritetskrenkelsen store praktiske konsekvenser med å få ryddet opp i de ulike ulovlige transaksjoner. Ulike fremgangsmåter for denne type lovbrudd er beskrevet i tidligere trendrapporter.

Skimming

Skimming er fortsatt et problem, og det avdekkes stadig nye metoder. Det har i den senere tiden blitt avdekket flere tilfeller hvor det har vært benyttet såkalte "ghost-terminaler". Disse terminalene kopierer informasjonen i kortet, men er ikke tilkoblet BBS.

Tverretatlig samarbeid i kriminalitetsbekjempelsen

Den tverretatlige samarbeidet mellom offentlige etater er av stor betydning for å bekjempe og forebygge økonomisk kriminalitet. Sammen med andre kontrollmyndigheter har arbeidet vært prioritert mot bransjer hvor store deler av omsetningen består av kontanter. Dette arbeidet har gitt gode resultater i form av straffesaker og inndratte verdier.

Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk

Oslo har flere etablerte kriminelle personer, nettverk og gjengstrukturer. Politidistriktet har prioritert sin innsats mot gjengstrukturene. Dette har gitt svært gode resultater. Det har i de siste fem årene ikke blitt registrert nyetableringer av kriminelle gjengstrukturer.

Byens store befolkningsvekst og multietniske sammensetning gjør det til en utfordring å ha oversikt over kriminalitetsbildet, kriminelle nettverk og aktuelle aktører. Vi ser med bekymring på politiets svekkede kunnskap om kriminelle personer og miljøer, spesielt i enkelte utenlandske miljøer.

En krevende utfordring i tiden som kommer vil være kriminelle som samarbeider i ad hoc-baserte grupper. Dette er en organisering med hyppige endringer av både aktører og kriminalitetstyper. Det er et utbredt samarbeid på tvers av gjengtilhørighet og miljø. Dette samspillet er en mulig forklaring på de få alvorlige voldshandlinger og drap i de kriminelle miljøene. Oslo har i dag ingen kriminelle gjenger eller nettverk som enerådende kontrollerer for eksempel narkotikaomsetningen i spesifikke geografiske områder. De konfliktene som oppstår viser seg ofte å være knyttet til gjeld mellom enkeltpersoner. Per i dag er det heller ingen gjeng eller nettverk som har utfordret den kriminelle maktbalansen. Om denne situasjonen vil vedvare er et åpent spørsmål.

For å kunne ha oversikt og måle temperaturen i de kriminelle miljøene brukes dialog aktivt som metode. Dialogen fungerer svært godt for å forebygge kriminalitet og ikke minst avverge eskalerende konflikter. Metoden brukes aktivt i arbeidet med barn og unge (bekymringssamtale, oppfølgingsteam), store arrangement (statsbesøk/fotball), demonstrasjoner, etniske miljøer og i kriminelle miljøer hvor det er latente konflikter. Dialogen bidrar også som en døråpner til miljøer hvor tilliten til politiet er lav. Oslos befolkningsvekst og multietnisitet medfører at dialog som metode er av stor betydning for innbyggernes tillit og trygghet.

Heleri – vinningskriminalitetens generator

Heleri er blant de eldste formene for organisert kriminalitet i Norge. En dyktig heler har et stort nettverk med en velfungerende logistikk, fra tyv til salgsledd. Oslo politidistrikt har hatt en tradisjonell tilnærming til vinningskriminaliteten ved å fokusere mer eller mindre ensidig på tyven – den aktive og synlige aktøren. Heleren, selve generatoren for handlingen, har ofte fått operere uforstyrret i bakgrunnen. Dette i skarp kontrast til de store ressursene som benyttes til å avdekke for eksempel organisatorene innenfor narkotika og menneskehandel.

Internasjonaliseringen av vinningskriminaliteten kom sent, men særs kraftig til Norge på slutten av 1990-tallet. Det er i dag usikkert hvor mange utenlandske nettverk og personer som opererer i Norge og hovedstaden.

Vinningskriminaliteten preges fortsatt av mange ubesvarte spørsmål; hvorfor er den registrerte kriminaliteten stabil over tid, hvor mye av kriminaliteten står de mobile vinningskriminelle for, hvor er de norske gjerningspersonene, preges vår kunnskap av det noe ensidige fokuset på de utenlandske nettverkene og til sist hvor og hvem er helerne?

For å få svar på noen av disse spørsmålene er det foretatt en gjennomgang av politiets etterretningsopplysninger og et utvalg av straffesaker på heleri. Det er også benyttet andre kilder, eksempelvis private vakt- og sikkerhetsselskaper. Faglitteratur på feltet heleri er svært begrenset. I Norge er det kun utgitt to fagrapporter fra henholdsvis 1972 og 2000. Det er også lite å hente fra andre kilder i den norske forskningen. Det finnes derimot nyere forskning fra Sverige hvor det Brottforebyggende rådet i 2006 gav ut rapporten "Häleri - den organiserte brottslighetens möte med den legale marknaden".

Dagens helerimarked

Utenlandske aktørers tiltagende virksomhet har medført at en stadig større andel av helerne og deres marked er utenfor Norges grenser. Beslag av postsendinger og ved utgående grensekontroller og identifisering av stjalne gjenstander i utlandet stadfester dette. Det er store variasjoner i omfanget av den illegale handelen fra land til land, region til region. Dette har igjen historiske røtter fra tider hvor det kun var i de illegale markedene befolkningen kunne få kjøpt bestemte varer, eller varer som var for kostbare i de legale butikkene. I en del land er det en sterk mistro, eller mangel på lojalitet ovenfor landets offentlige myndigheter. Dette er med på å segmentere den illegale handelen og markedene for tyvegods.

Hva som til enhver tid stjeles gir politiet en god indikasjon på hvilke nettverk som er aktive. Dette er avdekket i tidligere analyser av blant annet tyverier av båtmotorer, elektronikk, briller og airbager. Felles for disse varegruppene var at bestillingene kom fra helere i utlandet. Det er også visse varegrupper som er svært lettomsettelige og høyt priset uavhengig av land og region, eksempelvis gull, smykker, klokker, kosmetikk, merkeklær, vesker osv. Her er etterspørselen så høy at det sjelden er behov for et heleriled. Varene selges raskt unna via bekjente eller på Internet. Det er i Oslo et voksende illegalt marked for forbruksvarer som matvarer, alkohol og sigaretter. Dette parallelle markedet har gradvis vokst og antas å omsette for store summer. Det er svært godt organisert under dekke av legale foretak.

Hvem er helerne?

Alle helere har samme funksjon og rolle. Disse kan deles i fire hovedbolker²⁴:

1. Kjøpe stjålet gods fra tyven
2. Betale umiddelbart
3. Ha oversikt over etterspørselen og informere om dette
4. Minske oppdagelsesrisikoen for tyven

Et illegalt marked følger samme prinsipp som i det legale, med det unntaket at svært lite er skriftlig kontraktsfestet. Fra politiets egen etterretning og straffesaker fremkommer det sjelden noen konflikter mellom helerne og de aktive gjerningspersonene. En av årsakene til dette kan være at det er kjent i de kriminelle miljøene hva ”prisnivået” er for de ulike varegruppene. Dette kan bidra til at forventningene til de ulike aktørene gjenspeiler markedsprisen og uenigheter unngås. En god heler må samtidig være aktiv i markedet for å tilgang på de rette varene med størst gevinstpotensial ved videresalg.

De mest vellykkede og profesjonelle helerne kan beskrives som **yrkeshelere**. Deres helerivirksomhet er skjult gjennom en legal næringsvirksomhet i bransjer hvor tyvegods ikke kan skilles ut fra lovlige varer. Tidligere var denne virksomheten ofte koblet til antikk og brukthandel, mens det i dag er betydelig større mangfold av butikker, eksempelvis kiosker, restauranter, bilsalg – og verksteder, matvarebutikker osv. Yrkeshelerne har ofte ulike spesialiteter, eks smykker og gull, eksklusive klokker, matvarer og elektronikk. Politiets informasjon om helerne i Oslo omhandler ofte etniske nettverk og deres næringsvirksomhet i særlig butikk og restaurantbransjen. I etterforskninger av mobile vinningskriminelle er det informasjon om at enkelte legale firmaer i utlandet er mottakere av til dels store mengder tyvegods. Under etterforskning av stjalne norske båtmotorer ble det avdekket at en merkeforhandler av båtmotorer i et baltisk land var involvert som mottaker. Motorene ble modifiserte og videresolgt til blant annet kunder i Russland.

I tillegg til yrkeshelerne har vi **mellommenn** som tar i mot tyvegods og videreselger. De gjør ofte dette i tillegg til annen type kriminalitet. Til sist har vi **deltidsheleren** som bedriver kjøp og salg av tyvegods i tillegg til annen type kriminalitet og/eller legalt arbeid. Dette er en type heler som gjenfinnes på et lavt og et høyt nivå, sett i forhold til varegruppe og pris. Deltidsheleren er ofte rusavhengig og selger direkte til kunder på gaten eller til butikker (eks gullsmeder, matbutikker, kiosker osv.).

Det er lite i politiets eget materiale som kan indikere hvilke typer som er mest utbredt i Oslo. Det er lite informasjon om rene yrkeshelere. En årsak til det er at denne gruppen helere har en

---

24 Lenke. I: Häleri i Stockholm, Delrapport nr 12 ur Social utslagning och ekonomisk brottslighet. Stockholms kommunestyrelse 1980.

”intergrert front” – det vil si at de stjalne varene håndteres sammen med de legale varene. Dette gir ikke bare store kostnadsfordeler, men også en betydelig mindre risiko for å bli tatt.

Politiets strategi mot heleri

For å forebygge og bekjempe vinningskriminalitet er det åpenbart store gevinster å hente ved å gå etter helerne, og da spesielt yrkeshelene. Rollen som bestiller av ulike varegrupper fungerer som en katalysator for den mer målrettede vinningskriminaliteten i Norge. Utfordringen er at yrkeshelene opererer under dekke av en legal næringsvirksomhet som ikke tiltrekker seg offentlig oppmerksomhet. Det er spesielt ressurskrevende å følge tyvegods som går ut av landet. I de sakene hvor dette er forsøkt, oppstår det en rekke utfordringer knyttet til ulike lovverk, ressurser og ikke minst avklaringer med eierne av det stjalne godset. Det er et åpent spørsmål om nytteverdien ved å etterforske for å avdekke heleren i utlandet står i forhold til den totale kostnaden. Oslo politidistrikt har nesten uten unntak valgt å stoppe sendinger på vei ut av landet.

Et ubesvart spørsmål er om politiets fokus på de utenlandske mobile vinningskriminelle har bidratt til en økning av yrkeshelene med fast tilhold i hovedstaden. Det er informasjon fra flere kilder som beskriver to handelsmarkeder, et legalt og et illegalt. Byen har geografiske områder hvor innslaget av etniske butikker er meget høyt, noe som gjenspeiler mangfoldet i storbyen og oppleves som et gode. Samtidig har det fremkommet at det i disse områdene avdekkes mye kriminalitet blant de næringsdrivende. Dette er blant annet dobbel regnskapsføring, bruk av ulovlig arbeidskraft, salg av smuglervarer (matvarer, sigaretter osv), salg av illegale dekodere og forhold knyttet til kjøp og salg av tyvegods. I etterretningsregistrene beskrives enkelte etniske matbutikker, restauranter og elektronikkbutikker som ”helerisentraler”.

Et annet spørsmål er om vinningskriminalitet generelt prioriteres tilstrekkelig politidistriktet. Sammenlikner man de ressursene som benyttes for å avdekke og etterforske bakmannsvirksomhet i narkotikakriminalitet mot tilsvarende i vinningskriminaliteten, er forskjellene enorme i favør av førstnevnte. Bekjempelse av vinningskriminalitet har tilsvarende hatt lavere status enn for eksempel narkotikakriminalitet. Det er per i dag ingen tradisjon hos spesialseksjonene til å vurdere saker som involverer vinningsheleri. Dette gjenspeiles ved få straffesaker og lite etterretningsopplysninger.²⁵ Det er en kjensgjerning at vinningskriminalitet er den kriminalitetsformen som rammer flest av våre innbyggere. For enkelte er det å bli ofre, eksempelvis for grovt tyveri fra egen bolig, svært integritetskrenkende og belastende for familiens livskvalitet. Flere typer vinningssaker krever større analyser for å se mønster og modus – dette for kunne gjennomføre en mer helhetlig og målrettet innsats mot de mest aktive gjerningspersonene. I kampen mot det heleri er det nødvendig med en tverretattlig tilnærming, med skatt, toll og kemner for å kunne bekjempe de illegale helerimarkedene og forsøke å snu den negative utviklingen i hovedstaden.

---

²⁵ Behovet for en egen vinningsseksjon for å kunne forebygge og bekjempe vinningskriminaliteten på tvers av distriktet er beskrevet i tidligere trendrapporter.

Smugling av alkohol, sigaretter og kapitalvarer

Profitten på smugling av høyst beskattede varer som alkohol, sigaretter og ulike kapitalvarer er høy i Norge. Aktørene varierer fra enkeltpersoner til godt organiserte nettverk med et stort mottakerapparat. En vanlig modus er at smuglervarene enten blir levert til andre kriminelle eller solgt direkte til forretningsdrivende eller privatpersoner. Det selges smuglervarer i lukkede nettverk, via venner og bekjente, dagligvareforretninger og kiosker. Det er også kjent at visse typer matvarer ender opp i restauranter, gatekjøkken osv.

Det har vært en økning av smugling av sigaretter de siste årene. Tidligere var dette knyttet til nettverk i Polen og Litauen, men i 2009 ble det gjort de største beslagene noensinne hvor bakmennene var personer bosatt i Norge. Det var etterretningsopplysninger på at deler av disse sigarettene var ment for salg i visse matbutikker i Oslo. Det kan forventes at sigarettsmuglingen til Oslo er stor og til en viss grad vil kunne øke. Spesielt vil denne økningen kunne forventes i en del etniske miljøer og klubber hvor det er informasjon på at det omsettes et betydelig kvantum illegale sigaretter.

Den organiserte smuglingen av alkohol har på ingen måter kommet seg opp på samme nivå etter metanolsaken, men det gjøres fortsatt mange mindre beslag av både brennevin, vin og øl. Dette er en indikasjon på at mange smugler, men at dette stort sett er til eget bruk og til bekjente. De organiserte nettverkene som tidligere opererte i stor skala har på grunn av endringer i drikkemønsteret og holdninger til smuglervarer sett sitt marked skrumpe inn. Hjemmebrenningen virker som om mer eller mindre har blitt borte i Osloområdet. Dette har med stor sannsynlighet en sammenheng med økningen av velferdsnivået og hvor både hjemmebrent og smuglersprit forbindes med lav sosial status.

Det er fortsatt en økning av smuglingen av piratkopierte produkter. Deler av denne illegale virksomheten er preget av profesjonelle aktører som opererer i hele Skandinavia. Det er spesielt piratkopierte tekstiler som utgjør hovedvekten av de kopierte varene, men de fleste varegruppene er representert. Mye av de piratkopierte varene omsettes i legale butikker, via internett og på homeparties.

Ran

Ran av gullsmed og urmakere

Flere ran de senere år vært rettet og mot gullsmeder og urmakere – ran som kjennetegnes av å være godt planlagte med bruk av våpen og i ett tilfelle sprengstoff. Det er mye som tyder på at disse ranene er begått av utenlandske aktører, blant annet chilenerne. Chilenerne opererer ofte

sammen i grupper på fire til seks personer. Etterforskningen viser at noen av dem har tilhold i Stockholm, og kan knyttes til ran både i Sverige og Danmark.

Gullsmed- og urmakerforretninger er sårbare for ran, noe som forsterkes av høy pris på gull. Det kan derfor forventes ytterligere ran av slike forretninger i tiden framover.

Grove, målrettede hjemmeran

Det har vært et økende antall svært grove og målrettede hjemmeran i Oslo i de senere år. I flere av disse sakene kan gjerningspersonene knyttes til gjengmiljøene i Oslo. Mye tyder på at dette er bestillingsran. En utfordring i disse sakene er at ofrene selv kan knyttes til ulike former for kriminalitet. Utbyttet kan være narkotika og ”svarte” penger. I flere av tilfellene benyttes det våpen og grov vold. Etterretningsopplysninger tilsier at det er store mørketall for denne typen kriminalitet, da ofrene ikke ønsker eller tør å kontakte politiet. I de fleste av disse sakene tilhører fornærmede minoritetsmiljøer.

Det etablerte ransmiljøet

Det har i perioden etter Nokas-ranet vært svært få ran av pengeinstitusjoner og verdi- og pengetransporter. Sentrale personer i ransmiljøet har vært fengslet, men har nå jevnlig permisjoner og er på vei ut av soning. Dette er personer som har en posisjon i hovedstadens kriminelle miljøer. Politidistriktet ser en reell fare for at det innen kort tid vil bli satt sammen ad hoc grupper for å begå grove ran.

For mer utfyllende opplysninger om anmeldelser av ulike typer ran, se vedlegg 1.

Narkotikakriminalitet

Mange av landets brukere av tunge narkotiske stoffer er å finne i hovedstaden, og synlig omsetning av både cannabis og ”tunge” stoffer finner sted i det offentlige rom i deler av byen. Byens uteliv er en annen arena for narkotikasalg til brukerleddet, og internett er en salgsarena i vekst. Oslo politidistrikt har prioritert innsatsen mot de åpne omsetningsstedene, jf Strategisk plan 2010-2013 (vedlegg 2). Oslo er også ”distribusjonssentral” for narkotika til andre landsdeler.

Beslaglagt narkotika

Beslagene gir et bilde på politiets og tollvesenets innsats og ressursbruk. Det er derimot ingen indikasjoner på at politiets innsats har gitt noen varig effekt på narkotikamarkedet.

Tabell 9. Beslaglagt mengde narkotika i Oslo politidistrikt 2005-2010.²⁶

	Cannabis	Amfetamin/ Metamfetamin	Kokain	Heroin	BZD	Ecstasy
	kilo	kilo	kilo	kilo	tabletter	tabletter
2005	779,8	90,5	10,6	26,6	60274	10252
2006	717,2	167,1	11,7	23,1	169261	16336
2007	841,8	556,7	95,8	8,1	708293	79133
2008	801,1	168,2	30,5	16,5	80460	11123
2009	1016,7	111,0	6,0	49,1	63851	49
2010	307,5	90,22	31,1	34,2	132434	57

Tallene viser en nedgang i beslaglagt mengde både for cannabis, amfetamin/metamfetamin og heroin, mens det er en økning for kokain og bensodiazepiner. Det er svært lave tall for ecstasy. Ser man på Norge under ett, må man tilbake til 1994 for å finne så små beslaglagte mengder narkotika som i de siste to årene. Innsats mot de åpne omsetningsstedene har ført til færre *store* beslag.

Det er en trend at styrkegraden i pulverstoffer som beslaglegges, blir stadig svakere. Hva som forårsaker endringer i styrkegrad, er noe usikkert.

Priser

Prisnivået på de fleste typer narkotiske stoffer synes å ha vært relativt stabilt over år

²⁶ Tallene er hentet fra narkotikastatistikken til Kripos for årgangene 2005-2010.

«Nyere» syntetiske stoffer (designerdrugs)

Politiet har registrert et økende tilbud av ulike typer syntetisk narkotika. Internett er den største salgsarenaen for disse stoffene. Av disse «nyere» syntetiske stoffene, hører tjenestepersonene oftest om syntetiske cannabinoider, PMMA og Mephedrone. Misbruksomfanget av disse stoffene vet politiet lite om. Det er også behov for kunnskap om preparatene, og deres skadevirkninger.

Felles for mange av de «nyere» syntetiske stoffene er at de har en kjemisk oppbygning som gjør at de ikke kommer inn under narkotikalovgivningen.

Aktører og nettverk*Endringstrekk i miljøet*

Tidligere har narkotikanettverk bestått av personer med samme etniske bakgrunn, gjerne sterkt knyttet sammen gjennom felles slekt, klan eller opprinnelsessted. Dette har imidlertid endret seg. I større grad enn før ser de kriminelle nettverkene ut til å samhandle. Samarbeidsrelasjonene dannes da blant annet ut fra hvem som besitter investeringskapital, har «markedsandeler» i narkotikamarkedet gjennom gode underselgere og følgelig god omsetningshastighet, eller har stor troverdighet i det kriminelle miljøet gjennom kontakt med gode leverandører i utlandet. Pris, kvalitet og leveringsgaranti er sentrale faktorer. Konstellasjonene i de kriminelle nettverkene endrer seg etter disse faktorene.

Marokkanere

Det marokkanske miljøet har hatt en hovedrolle som produsenter av cannabisprodukter, tilsynelatende uten ansvar for resten av «næringskjeden» til og i Norge. Vi ser nå at disse aktørene gradvis har utvidet sin virksomhet. Særlig gjelder dette i form av smugling av hasjisj, men også av amfetamin, kokain og heroin. Marokkanske aktører står for en vesentlig del av smuglingen av hasjisj til Norge.

Vestafrikanere

De siste årene har vestafrikanere blitt sentrale aktører innen smugling av heroin og kokain til Norge. Det er spesielt nigerianske nettverk som utmerker seg. Innvendig smugling til østlandsnære lufthavner har vært en typisk modus, men det er nå stadig vanligere at ”svelgerne” kommer fra Sørøst-Europa. Vestafrikanerne benytter også tradisjonelle smuglingsmetoder som bil og buss, hvor narkotika skjules i vesker og bager. Vestafrikanske kriminelle grupper er i tillegg godt representert i narkotikamiljøet på gateplan i hovedstaden.

Somaliere

Utover å være synlige i khat-trafikken, er somaliere fra Sør-Somalia involvert i omsetning av heroin i Oslo. De har i løpet av kort tid etablert seg i et mellomsjikt i omsetningskjeden som mottakere og videreselgere av større partier med heroin. Dette er smuglet inn av kriminelle albanske eller kurdiske grupperinger.

Litauere

Med metamfetaminets inntog har litauerne etablert seg og fått sentral rolle i smugling av sentralstimulerende stoffer. Stofftypen har sin opprinnelse fra Baltikum og har hatt en sterk vekst de siste årene. Metamfetamin blir hovedsakelig smuglet i biler, gjennom Sverige, til Norge og Oslo. Kurérene er, i likhet med bakmennene, ofte fra Litauen. Imidlertid viser narkotikastatistikk fra Kripas at økningen i antall beslag av metamfetamin har stagnert fra 2009 til 2010, noe som kan tyde på at litauiske kriminelle bander *kan* ha tapt markedsandeler til kriminelle grupper som smugler amfetamin fra eksempelvis Nederland og Belgia.

Etniske albanere

Etniske albanere hadde et tilnærmet monopol på heroin-smuglingen til Norge under store deler av 1990-tallet og inn på 2000-tallet. Fortrinnsvis var det etniske albanere med opphav fra Kosovo og Makedonia som kontrollerte mye av denne virksomheten. Smuglingen ble utført ved hjelp av personbiler fra Mellom- og/eller Sør-Europa. De etniske albanske nettverkene fra Kosovo og Makedonia styrer fortsatt en vesentlig del av heroininnførselen til Norge og Oslo, men også etniske albanere fra Albania er blitt mer synlige de siste årene. Etniske albanske nettverk har nå godt rotfeste i Nederland og Belgia, noe som har medført smugling av andre typer narkotika i tillegg.

Kurdiske grupperinger fra Irak/Iran/Tyrkia

Kriminelle grupper med etnisk kurdisk opphav har en sentral rolle i Oslos narkotikamarked, og er særlig involvert i heroin-smugling til byen. Én forklaring er det tette knytningene til Afghanistan og smuglerruten fra Sørvest-Asia til Europa. Det mistenkes også at en del av inntjeningen brukes til å støtte kampen for kurdisk selvstendighet i Iran, Irak og Tyrkia. Tradisjonelt har kriminelle kurdere i Norge sterke relasjoner til Nederland.

Vietnamesere

Det fremkommer at det kriminelle vietnamesiske miljøet har gjenopptatt dyrking av cannabis. Plantasjenes omfang er usikkert.

Hallikvirksomhet og menneskehandel

Etter at sexkjøpsloven trådte i kraft i januar 2009 synes det som om kundegruppen for kjøp av seksuelle tjenester har blitt mindre.. Generelt kan man si at prostituerte både på inne- og utemarkedet klager over dårlig inntjening.

Per juni 2011 består gatemarkedet i Oslo av gjennomsnittlig ca. 50 prostituerte per dag, med sesongvise økninger om våren. Også på innemarkedet er det en markant nedgang i antall prostituerte i Oslo. Det har også vært en tydelig overgang fra leilighetsprostituasjon til prostituasjon fra hoteller.

Prostituerte fra Baltikum og Russland dominerer nå innemarkedet, og det er særlig en russisk fraksjon med base i Spania som er fremtredende. Det er tydelig at de store organisasjonene fremdeles ønsker å ha Norge som et av sine virksomhetsområder, og at sexkjøpsloven i seg selv ikke virker avskrekkende.

Multikriminalitet

Det er nå mange straffesaker og fellende dommer som dokumenterer menneskehandel og hallikvirksomhet i prostituasjonsmiljøet. I tillegg finnes det god dokumentasjon på at de samme miljøene som organiserer prostituasjonsvirksomheten er meget aktive innen andre kriminalitetsformer.

Litauiske nettverk har i 2010 og 2011 ført en intern kamp om prostituasjonsvirksomhet i Oslo. I denne forbindelsen brukte et av nettverkene ran av prostituerte som virkemiddel for å true de prostituerte over i eget nettverk. Miljøet som utførte ranene ble også knyttet direkte til organisert vinningskriminalitet gjennom butikkyverier, samt til innførsel av større mengder amfetamin fra Litauen.

Det nigerianske miljøet som organiserer prostituasjonsvirksomheten på utemarkedet er nå sterkt knyttet til narkotikainnførsel, hvitvasking av utbytte for narkotikavirksomhet, samt dokumentforfalskning og menneskesmugling.

Det rumenske miljøet er på sterk framvekst i Oslo. Det synes ikke å være noen skott mellom vinningskriminalitet og organiserte prostituasjonsvirksomheten, da de samme aktørene går igjen i alle straffesakene.

Andre former for menneskehandel

Det ble i 2010 avsagt dom i tingretten mot en nordmann for menneskehandel av to kenyanske kvinner til Norge for seksuelle formål (i ekteskap eller ekteskapslignende forhold). Det er i tillegg tatt ut tiltale for menneskehandel mot et ektepar som hentet inn to au-pairer for rengjøring, barnepass og seksuell utnyttelse. Disse sakene har fellestrekk når det gjelder enkelte norske borgeres vilje til å hente seg «slaver» i fra deler av verden hvor Norge for de fleste vil fremstå som attraktivt. Siden slike forhold generelt sett er vanskelig å avdekke, er det mulig at de to sakene gjenspeiler en trend som norsk politi ikke har fanget opp.

Gjeng- og bandestrukturer

Minoritetsetniske gjenger

De minoritetsetniske gjengene har fortsatt en sentral rolle i hovedstadens kriminalitetsbilde. Selv om de har valgt å holde en lavere profil enn tidligere, er de svært kriminelt aktive. I tillegg er den langvarige konflikten mellom de to mest fremtredende gjengene, Young Guns og B-gjengen, svært betent og det kan forventes nye voldelige sammenstøt. Dette underbygges spesielt av drapet på tidligere leder av Young Guns (Jeddi). I denne saken ble et sentralt medlem i B-gjengen i 2011 dømt til 21 års fengsel for bestillingsdrap. Under rettssaken var det flere konflikter mellom de rivaliserende gjengene og det ble sterkt antydnet at dette drapet vil få konsekvenser og bli hevnet.

Mange sentrale medlemmer i begge gjengene sitter for tiden i fengsel. Dette har særlig rammet Young Guns sin kriminelle virksomhet og kapasitet til vold. Det er et åpent spørsmål hva som vil skje når flere av de sentrale medlemmene slipper ut fra soning, om det da vil bli mer vold.

Den pågående innsatsen fra politiet har siden 2006 påført de etablerte gjengene store økonomiske tap gjennom beslag og inndragning. Likevel har spesielt B-gjengen vist seg å være kriminelt innovative og omstillingsdyktige. Deres organisering i familieceller binder de tett sammen og vanskeliggjør en ytre påvirkning. Kriminaliteten har samtidig endret karakter fra voldelige innkrevings- og torpedoopdrag til økonomisk kriminalitet som bedragerier og skattekriminalitet. De har de senere årene etablert en rekke selskaper innenfor ulike bransjer. I ly av sine verv og roller som næringsdrivende har de begått en rekke straffbare forhold med til dels stort utbytte.

Det er ikke etablert noen nye gjenger i hovedstaden. Det har derimot vært en rekke masseslagsmål mellom unge fra ulike bydeler våren 2011. (Se også kapittelet "Barne- og ungdomskriminalitet".) Historien har vist at dersom en ungdom blir drept eller hardt skadd, fremmer dette behov for både beskyttelse og hevn. Resultatet kan bli å etablere en gjeng eller søke seg en allerede etablert gjeng. Derfor tar politistasjonene slik hendelser alvorlig og følger

opp de involverte. Det generelle forebyggende arbeidet overfor unge, og kjenneskap til ungdommer i bydelene, er også av avgjørende betydning for å forhindre nyetablering av gjenger og rekruttering til de eksisterende (jf Strategisk plan 2010-2013 i vedlegg 2).

Kriminelle MC-klubber

I kriminalitetsbildet er MC-klubbene en faktor som har endret karakter siden MC-krigen på 1990-tallet. Da freden ble undertegnet i 1996 hadde Bandidos og Hells Angels brukt hele Norden som en krigsskueplass. Det ble blant annet brukt bomber, granater, automatvåpen og panserverngranater blant uskyldige innbyggere. Med dette som bakgrunn valgte Oslo politidistrikt en dialogmodell for å kunne avverge forventede og fremtidige konflikter i det offentlige rom. Resultatet har vært fravær av voldelige hendelser mellom klubbene. Det har vært et arbeid som til dels har vært vanskelig å få aksept for, både internt og eksternt. Forhistorien til MC-klubbene tilsa bruk av strenge og harde repressive tiltak. Dette har Oslo i de senere årene kun benyttet når klubbene ikke har forholdt seg til politiets anmodninger. Gradvis har politidistriktet pålagt klubbene restriksjoner som må følges, eksempelvis colorsnekt på utesteder og regler knyttet til bruk av klubbhusene.

En rekke MC-medlemmer er straffedømt og har vært involvert i ulike former for kriminalitet. Samlet har medlemmene blitt domfelt for blant annet utpressing, vold og narkotikaforbrytelser. Høy alder og mangeårig rusmisbruk medvirkende til at klubbene i Oslo stadig ”mister” medlemmer. Klubbene i hovedstaden har per i dag liten eller ingen rekruttering av medlemmer fra Oslo. Deres tiltrekningskraft er liten, særlig overfor ungdommer.

Det er utfordrende for politiet å holde klubbene ansvarlig for organisert kriminalitet. Klubbene selv er meget bevisste på at det enkelte medlem er ansvarlig for egne handlinger, uavhengig av klubben. Politidistriktet har i flere saker ansvarliggjort klubbpresidenter, for eksempel for illegale våpen som er gjemt i fellesrommene. Selv om dette rettslig ikke har fått gjennomslag, har sakene fått stort fokus i klubbene.

MC-klubbenes største kriminelle ressurs er deres status og nettverk. Supportklubber benyttes ofte som mottakere og mellomledd for narkotikaomsetning. Medlemmer fra andre klubber i inn- og utlandet skaffer kontakter og muliggjør kriminalitet. Uniformeringen til MC-medlemmene er en god referanse i deler av den kriminelle verden.

Trusselen fra MC-klubbene i Oslo er per i dag lav. Det er få indikasjoner på at det er konflikter i emning mellom rivaliserende klubber. Dette kan endre seg ved nyetablering som utfordrer maktbalansen. En slik klubb er Mongols. De har som mål å fjerne Hells Angels – noe som definitivt vil medføre en motreaksjon.

Aktivistmiljøer

Blitz

Inntil nylig har det de siste årene vært en avtakende grad av aktivisme i Blitz-miljøet. Det har vært beskrevet to sentrale momenter til grunn for dette. Det første er et fravær av fiendebilder og -grupper. Høyreekstreme og innvandrefiendtlige grupper har alltid vært Blitz' hovedmotstandere. De siste ti årene har høyre-radikale miljøer vært fraværende i bybildet, og innvandringsmotstanderne er kun marginalt synlige i bybildet. Den andre faktoren som trekkes fram er Blitz-miljøets fortsatte hang til kommunistiske doktriner. Selv om Blitz både organisatorisk og miljømessig ofte defineres som anarkistisk, har den lille harde kjernen som har hatt den reelle makten i miljøet alltid vært solid forankret innen den kommunistiske ideologien trotskisme.

Begge disse momentene har endret seg radikalt det siste halve året, med en økning av voldelige aktivister.

Etableringen av et relativt åpent russisk nynazistisk miljø i umiddelbar nærhet av Blitz-huset, og etableringen av den innvandringsfiendtlige grupperingen *Norwegian Defence League*, har også økt oppslutningen til Blitz-miljøet og samlet både nye og gamle antifascister til kamp i gatene.

Mens antifascistiske demonstrasjoner for kun et år siden samlet 30-40 aktivister, samler de nå 100-120 personer. Voldsaspektet har økt parallelt med økt engasjement og aktivitet, og det er blitt utøvd vold mot personer mistenkt for høyreaktivismen. I forbindelse med demonstrasjoner er flaske- og steinkasting, samt fyrverkeriskyting mot politiet, igjen aksepterte metoder i de voldelige antifascistenes kamp.

Volden ser ut til å ha avtatt etter at politiet markerte seg og foretok en masseanholdelse under en av demonstrasjonene. At tatoveringsstudioet som var samlingspunkt for det russiske nynazistmiljøet nå er nedlagt, har også fjernet et synlig fiendebilde.

Antifascistisk Aksjon (AFA)

AFA er i denne sammenheng politiets betegnelse på et spesifikt antirastisk miljø som er basert på en kommunistisk plattform med mål om et klasseløst samfunn, og som bevisst har valgt vold som middel for å bekjempe blant annet rasisme og nazisme.

Oslo politidistrikt prioriterte å jobbe forebyggende mot AFA. Etter en koordinert aksjon mot miljøet i det de forberedte voldelige handlinger mot en SIAN-markering i 2009, lå miljøet i en periode lavt i terrenget. De dukket imidlertid mannsterkt opp igjen i forbindelse med islamkritiske demonstrasjoner i 2010.

Personene tilknyttet dagens AFA har etter politiets oppfatning bakgrunn fra Blitz-miljøet, fra miljøet rundt Ringerike Antirasistisk Ungdom (RAU) og fra nå nedlagte Oslo AKP. Enkelte personer har også bakgrunn fra risikosupportermiljøet i Oslo.

Politiet ser på AFA som det eneste organiserte miljøet innen dagens politiske landskap – dog meget løst organisert – som både har kapasitet og intensjon om å bruke makt og vold på en organisert måte i utførelsen av sin politiske kamp. De utgjør ingen trussel for samfunnet som sådan, men de kan utgjøre en reel trussel for enkeltpersoner som yrer seg innvandringskritisk i det offentlige rom.

I 2011 har AFA vært i aktivitet enten alene eller i løselig kompaniskap med Blitz-miljøet. De har utøvd vold mot både lokaler til høyreradikale og mot enkeltpersoner. Politiets kjennskap til personene i miljøet har ved minst tre anledninger forhindretd vold fra disse mot meningsmotstandere.

Andre voldelige demonstrasjonsmiljøer

I 2009 opplevde Oslo opptøyer fra ungdommer i forbindelse med Israels angrep på Gaza. Den siste tiden har det ikke vært tilsvarende konflikter eller krigshandlinger i Midtøsten, og det har heller ikke vært utført voldelig aktivisme som det vi så i 2009.

Politisk aktivisme fra asylsøkere

Etter at staten forandret regelverk for arbeid for asylsøkere med avslag, har vi sett en økning i politiske markeringer i form av okkupasjon av det offentlige rom. Både etiopiske, iranske og palestinske asylsøkere med avslag på sine asylsøknader har etablert teltleire ved eller på sentrale steder i bybildet. Det er signaler som tyder på at denne trenden også kan bli adoptert av andre folkegrupper som afghanere, usbekere og uiguere.

Høyreradikale grupper

I motsetning til trenden vi ser i mange av Europas storbyer, er det høyreradikale miljøet i Oslo fortsatt veldig lite og marginalt. De norske gruppene er få og lite synlige idet offentlige rom. De er derimot svært aktive i ulike nettsamfunn.

I 2011 er det etablert en ny versjon av Norsk Motstandsbevegelse (NMB) på Østlandet. Mens denne gruppen forrige gang hadde røtter i Boot Boys, har den nå utspring i Vigrid. Gruppas synlige aktivisme har bestått i å henge opp løpesedler på Østlandet. Det er dokumentert

knytninger mellom NMB og russiske nynazistene.

Vinteren 2011 etablerte nynazister med tilknytning til Russland, Estland og Usbekistan et tatoveringsstudio på Holbergs Plass 3 i Oslo. Det ble gjennomført en rekke voldelige antifascistiske demonstrasjoner mot studioet, som ble nedlagt i midten av april. Aktørene tilknyttet dette høyreradikale knyttes til lovbrudd som besittelse av våpen, trusler og vold.

Det er vanskelig å si noe om hvorvidt tilstrømmingen av høyreradikale fra Øst-Europa er en trend, men politiets uovirksomhet mot miljøet, og utvisningen av den russiske nynazisten Datsik, kan ha bremsset en slik utvikling.

Det har vært en svak økning i tilslutningen til de organiserte innvandringsmotstanderne. Disse organisasjonene fremstår som lovlig, men også svært marginale.

Innvandringskritiske organisasjoner med vekt på gateaktivisme har de siste årene dukket opp i England i form av bla. *English Defence League*. I Storbritannia favner organisasjonen om så mange som 30 000 personer. Gruppen blir både av myndigheter og av media beskyldt for å ha sterke bånd til høyreekstremisme, men påstår selv at de kun er islamkritiske. En stor del av rekrutteringen til organisasjonen har skjedd via miljøene til risikosupportere i England.

Det har i 2011 vært gjort forsøk på etablere en norsk avdeling av organisasjonen – *Norwegian Defence League* (NDL). Foreløpig har dette strandet på åpenbar inkompetanse og på interne stridigheter blant de som ønsker å etablere en slik norsk avdeling. NDLS første forsøkt på å organisere en demonstrasjon 9.april var en fiasko som samlet kun en håndfull sympatisører, men som samtidig samlet ca. 1000 motdemonstranter. Det er signaler som tyder på fortsatte forsøk på å organisere en gateaktivistbasert organisasjon mot innvandring, men flere aktører og organisasjoner politiet samarbeider med, er tvilende til at det er et klima i Norge for en slik organisasjon. Både lite arbeidsledighet blant ungdom og relativt få omfattende problemer med innvandrere i Norge trekkes i så måte fram som momenter.

Konspirasjonsteoretikerne («Kt'ere»)

Kt'ere har vært aktive i mange år, men har hatt en merkbart økt rekruttering de siste to årene. Per 2011 er kt'ene løselig inndelt i to leire: Én del omfatter de klassiske konspirasjonsteoretikerne som mener at samfunnet egentlig styres av en lite håndplukket elite. New World Order, Bilderbergerne, Rotchild-, Rockefeller-familen og Stoltenbergdynastiet er typiske uttalte elitegrupper. En annen del av miljøet fokuserer på såkalt *chemtrails* og antivaksinekampanjer – myndighetenes angivelig bevisste forgiftning av folket. Det er ikke noe stort skille mellom disse to fraksjonene, og mange av aktørene er representert begge steder.

Det er to grunner til at denne gruppen bør nevnes som en ny trend som bør fange politiets interesse. Deler av miljøet jobber aktivt med å få fysisk kontakt med myndighetspersoner, for så å

avdekke deres «skjulte» hensikter. Aktører blant disse har ved å utgi seg for å være journalister klart å komme i fysisk nærkontakt med en rekke sentrale politikere. De fleste av disse møtene har vært direkte ubehagelige for myndighetspersonene. Den andre faktoren er organisering av ikke-annonserte aksjoner og demonstrasjoner mot departement, helseinstitusjoner og lignende. Politiet har flere ganger det siste året måtte oppløse demonstrasjoner og pågripe personer som har gjennomført slike. Flere av aktørene i dette miljøet har psykiatriske diagnoser.

Dyrevernsaktivisme

Dyrevernsaktivistene knyttet til organisasjonen *Nettverk for Dyrs Frihet*, som tidligere har vært mistenkt for skadeverk og trusler, har i 2011 utelukkende konsentrert seg om lobbyvirksomhet rettet mot politikere. Deres aktivisme har bestått i å avlegge pelsfarmer besøk på nattetid og dokumentere mislighold av dyr. All slik aktivisme har skjedd utenfor Oslo.

Risikosupportere/fotballmiljøet (Casuals)

Det finnes risikosupportermiljøer rundt fotballklubbene Vålerenga, Brann, Lillestrøm, Fredrikstad, Start og Rosenborg. I tillegg er det flere andre klubber som også har risikosupportere, men i mindre omfang. Samlet sett har antallet risikosupportere vært stabil, men utviklet seg i en mer voldelig retning.

Norske risikosupportere har kontakter med likesinnede supportere i Sverige, Danmark og England. Både i Sverige og Danmark har det vært voldelige opptøyer i forbindelse med fotballkamper.

Risikosupportermiljøet tilknyttet Vålerenga utgjør ca 100 personer. De har fram til 2011 framstått som upolitiske. Det er signaler som tyder på splittelse innad i dette miljøet. Et lite miljø på 15-20 personer av en ny generasjon risikosupportere med tilknytning både til høyre-radikale og kriminelle elementer har møtt motstand blant de mer etablerte risikosupportere.

Politiets kunnskap og etterretning og dialog med miljøet, samt solid mannskapsuttak og god arenahåndtering, har gjort at risikosupportermiljøet i 2011 har hatt vanskelig for å organisere slåsskamper.

Vedlegg 1: Den anmeldte kriminaliteten i Oslo politidistrikt

Vold og trusler

Det ble i 2010 registrert 4640 anmeldelser for vold i Oslo politidistrikt. Dette var en forholdsvis stabilt sammenliknet med 2009 (-2,3 %).

Det ble registrert 2409 anmeldelser for fysisk vold etter kapitlet om liv, legeme, helbred i straffeloven. Dette var en nedgang (-4,8 %) i forhold til året før. Neste tabell viser anmeldelsene for liv, legeme, helbred i perioden 2000-2010 fordelt på statistikkgruppe:

Tabell 1. Antall anmeldelser for fysisk vold (liv, legeme, helbred) ved Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010, fordelt etter type lovbrudd. Prosent.²⁷

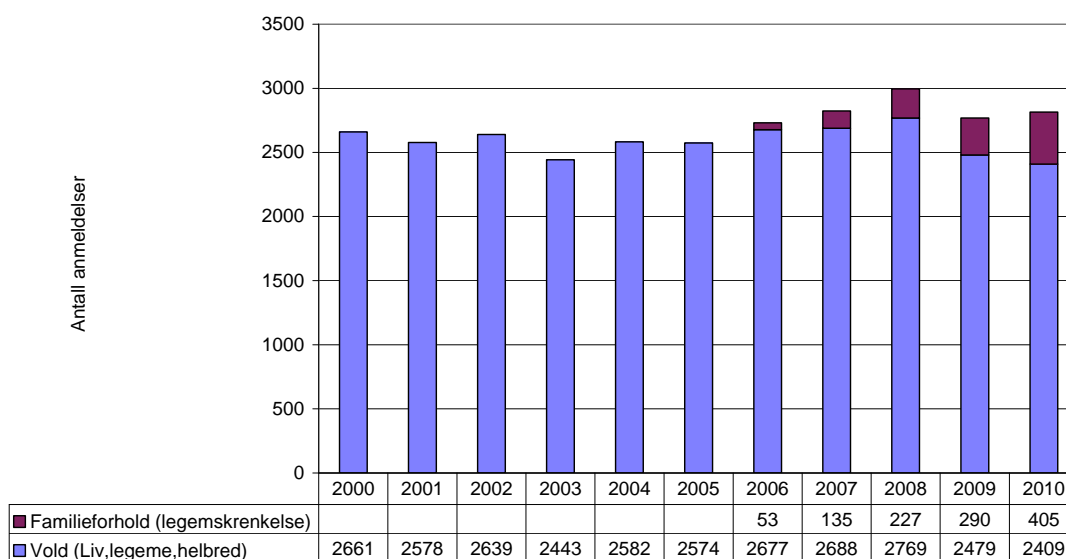
Jus 63 pr 1. januar påfølgende år	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Legemsfornærmelse § 228, 1.ledd	58,7	62,5	64,6	64,3	64,6	63,2	63,2	61,4	62,2	61,8	64,2
Legemsforn. m/skadefølge § 228, 2.ledd	8,5	6,9	7,1	8,9	9,3	9,3	9,0	8,4	7,0	7,0	5,1
Legemskrenkelse utført av politi	0,5	0,4	0,5	0,2	0,5	0,4	0,4	0,1	0,0	0,4	0,5
Legemsbeskadigelse § 229	24,5	22,5	21,6	21,0	20,8	21,4	21,5	25,1	24,0	24,5	24,3
Legemsbeskadigelse m/kniv § 229	5,3	5,0	3,9	3,2	2,1	2,8	3,1	2,9	4,2	3,4	3,7
Legemsbeskadigelse m/skytevåpen § 229	0,3	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2
Grov legemsbeskadigelse § 231	0,4	0,4	0,2	0,1	0,5	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Legemsbesk. m/døden tilfølge § 229	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0
Forsøk drap § 233, jfr. § 49	0,8	0,7	0,8	0,7	0,9	1,0	0,8	0,6	0,7	0,8	0,7
Drap § 233	0,2	0,4	0,5	0,5	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,2
Uaktsom legemsbeskadigelse § 237	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,3	0,5	0,4
Uaktsom, grov legemsbeskadigelse § 238	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1
Uaktsomt drap § 239	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Hensette i hjelpeløs tilstand § 242	0,1	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3
Liv, legeme, helbred, diverse	0,7	0,7	0,3	0,6	0,5	0,5	0,4	0,0	0,4	0,3	0,3
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100,0	100,0	100,0
N=	2661	2576	2629	2439	2582	2574	2677	2688	2769	2479	2409

Fra og med 2006 ble det innført egne koder for legemskrenkelser i familieforhold. For å få en oversikt over alle anmeldelser for fysisk vold må disse legges til anmeldelsene som er kodet under kapitlet om liv, legeme, helbred i straffeloven. Neste figur viser utviklingen for disse kategoriene sett under ett i perioden 2000-2010:

²⁷ Tallene er ikke korrigerert for etterslep i registreringer og viser antall anmeldelser registrert pr. 1. januar for hvert påfølgende år.

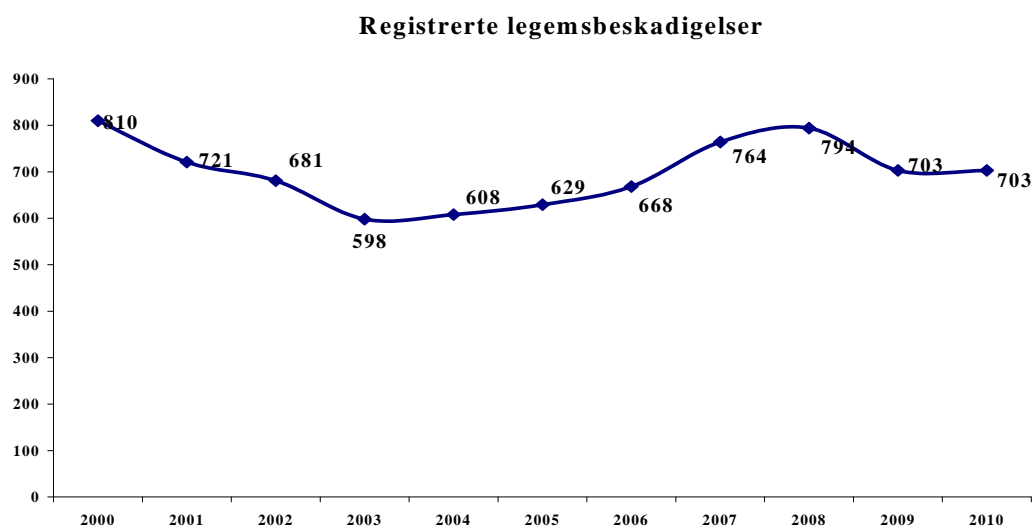
Figur 1. Registrerte anmeldelser for fysisk vold (liv, legeme, helbred/ legemskrenkelser i familieforhold) ved Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010.²⁸

De neste figurene viser utviklingen i den samme perioden når det gjelder legemsbeskadigelser generelt, samt for legemsbeskadigelser med farlig redskap spesielt (bruk av kniv eller skytevåpen).

Antall anmeldelser for legemsbeskadigelse lå lavere i 2009-2010 enn i de to foregående år, men høyere enn for årene 2002-2006.

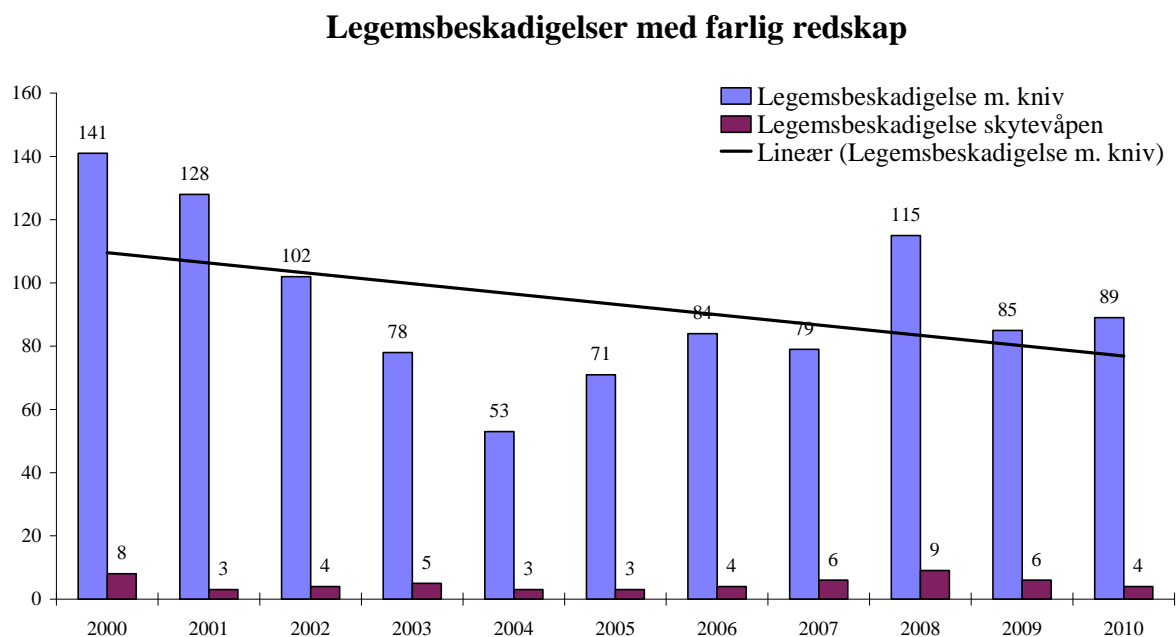
Figur 2. Registrerte anmeldelser for legemsbeskadigelse ved Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010.

²⁸ Fra 2006 ble det innført egne statistikkgrupper for legemskrenkelser i familieforhold. Disse er her inkludert i visningen fra dette året.

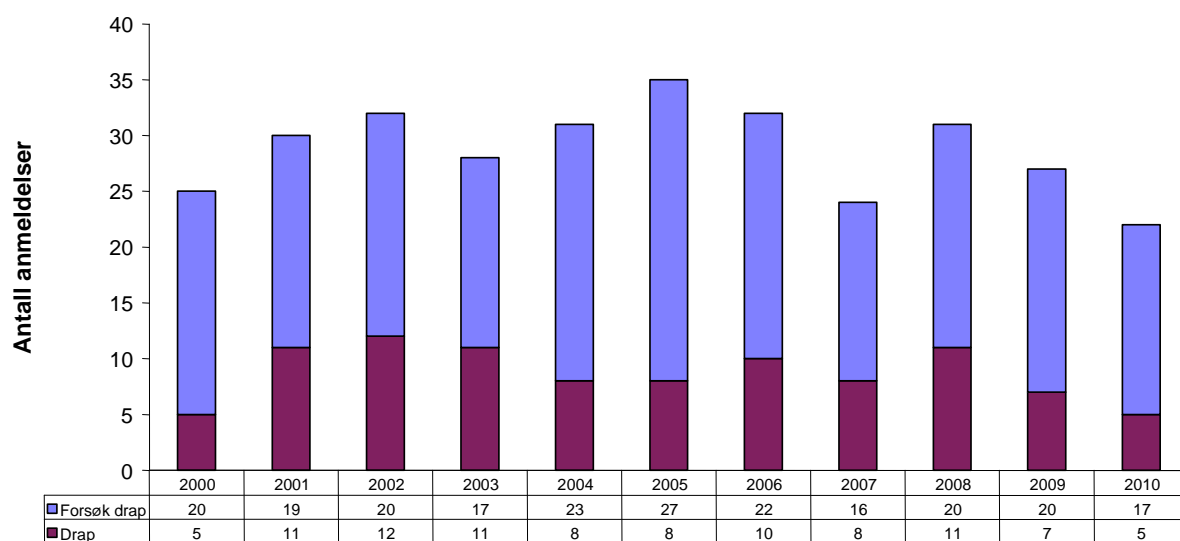
Det var i 2010 en økning i antall anmeldelser for legemsbeskadigelse med kniv (8,5 %) sammenliknet med året før. Det ble registrert 4 anmeldelser for legemsbeskadigelse med skytevåpen. Den neste figuren viser antall anmeldelser for legemsbeskadigelser med farlig redskap i årene 2000-2010 (ikke-justerte tall):

Figur 3. Registrerte anmeldelser for legemsbeskadigelser med farlig redskap (kniv og skytevåpen) ved Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010.

Det ble registrert 5 drap i 2010 mot 7 drap i 2009 og 17 forsøk på drap. Antall drap har i de siste ti årene variert mellom 5 på det laveste (2000, 2010) og 12 på det høyeste (2002). Den neste figuren viser antall anmeldelser for drap og forsøk på drap i årene 2000-2010 (ikke-justerte tall):

Figur 4. Registrerte anmeldelser for drap og forsøk drap ved Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010.

I 2006 ble det, som nevnt tidligere, opprettet nye statistikkgrupper knyttet til mishandling i familieforhold. To av disse statistikkgruppene dekker lovbrudd som er overlappende med liv, legeme, helbred. Økningen over tid som vises av den neste tabellen skyldes en gradvis overgang til å registrere enkelte former for vold i nære relasjoner på disse nye statistikkgruppene. Dette får også betydning for sammenlikningen av voldsstatistikk over tid. I praksis er det hovedsakelig familievold som har pågått over tid som kodes med de nye statistikkgruppene.

Tabell 2. Antall anmeldelser for mishandling i familieforhold med legemskrenkelse/grov legemskrenkelse ved Oslo politidistrikt i perioden 2006-2010. Absolutte tall.

Straffelovens § 219	2006	2007	2008	2009	2010
Mishandling familieforhold med legemskrenkelse	46	129	219	286	399
Mishandling familieforhold med grov legemskrenkelse	3	6	8	4	6
Familieforhold	106	215	311	290	405

Dersom man slår sammen anmeldelser registrert i disse to statistikkgruppene med anmeldelser registrert som liv, legeme, helbred (merket med sakstype familievold) ble det totalt registrert 679 anmeldelser for vold i nære relasjoner i 2010 mot 619 anmeldelser i 2009 og 563 anmeldelser i 2008.

- *Det er en klar sammenheng mellom vold og rus. Hovedstaden har svært mange skjenkesteder og møteplasser i sentrumskjernen hvor det skjer det mange voldsbehandlinger, spesielt på nattestid i helgene.*
- *Politiet må fortsatt ha høy kontrollfrekvens og tett oppfølging i områder og i kriminelle miljøer hvor det tradisjonelt finnes skytevåpen og slag- og stikkvåpen.*
- *Politiets innsats mot familievold fortsetter og har som intensjonen medført flere registrerte anmeldelser.*

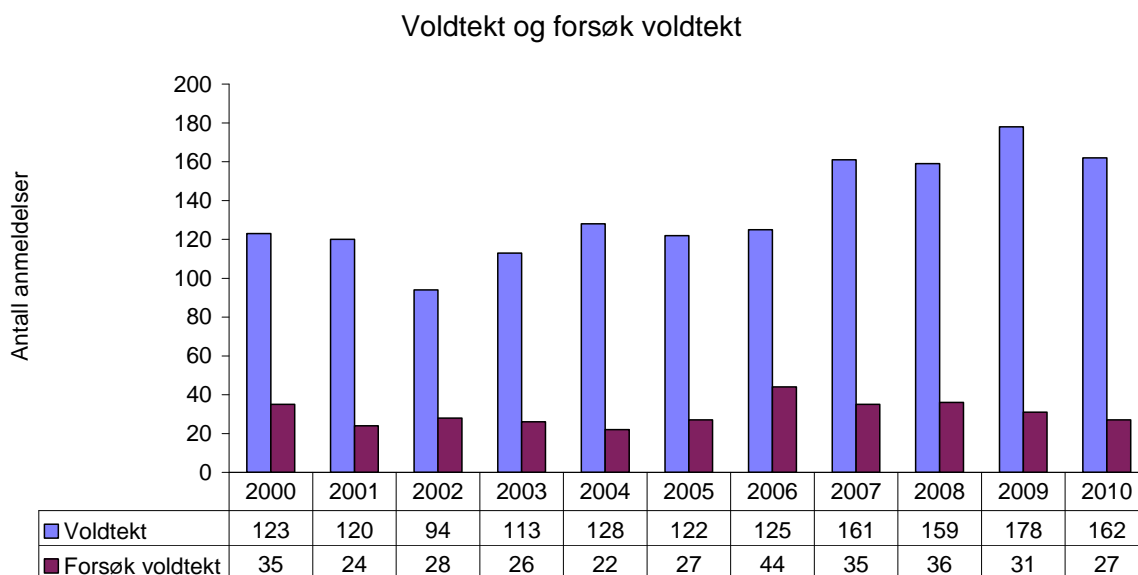
Seksuallovbrudd

Det ble anmeldt 162 voldtekter i Oslo politidistrikt i 2010. Dette var en nedgang sammenliknet med tidligere år. Av disse voldtektene var 156 anmeldelser for voldtekt etter strl. § 192, 1. og 2. ledd, og 6 anmeldelser etter strl. § 192, 3.ledd (som dekker spesielt grove og særlig krenkende voldtekter). Grovt uaktsom voldtekt ble ikke registrert i 2010. Det ble i tillegg anmeldt 27 voldtektsforsøk i 2009. Dette er et noe lavere antall enn i de siste fire årene.

Figuren nedenfor viser utviklingen i registrerte anmeldelser for voldtekt og forsøk på voldtekt i årene 2000-2010²⁹ (ikke-justerte tall):

²⁹ Tallene for voldtekt inkluderer både voldtekter etter strl. § 192, 1. og 2. ledd og etter strl. § 192, 3. ledd (spesielt grove og særlig krenkende voldtekter), samt kategorien grovt uaktsom voldtekt.

Figur 5. Registrerte anmeldelser for voldtekt og forsøk på voldtekt i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

Det er vanskelig å si noe om det reelle omfanget av voldtekter grunnet store mørketall. Voldtekt har sjelden vitner og foregår ofte i lukkede rom. Flere undersøkelser indikerer at svært mange voldtekter ikke anmeldes til politiet. Det er flere faktorer som bidrar til å forklare dette:

- Skyld- og skamfølelse.
- Tradisjonelle maktforhold mellom kjønn.
- Voldtekter i nære relasjoner med lojalitetsbånd.
- Frykt for reaksjoner fra gjerningspersonen eller fra omgivelsene.
- Manglende tillit til politiet og andre etater og frykt for ikke å bli tatt på alvor.

Oslo politidistrikt publiserte forsommeren 2011 en rapport om voldtektene som ble anmeldt i politidistriktet i 2010.³⁰

Rapporten ble utformet slik at den kunne danne et grunnlag for politidistriktets forebyggende arbeid mot voldtekt. Den var mer drøftende og problematiserende enn tidligere rapporter og var også ment som et innspill/bidrag til å skape debatt blant både de unge og blant fagfolk. Rapporten tok opp fem problemstillinger som hadde vært sentrale i den offentlige debatten om voldtekt de senere år:

- Oslo en voldtektshovedstad?
- Ekstra risiko med utlendinger?
- Endring i seksualkultur bak voldtektsbegrepet?

³⁰ Sætre, Marianne og Grytdal, Veslemøy (2011). *Voldtekt i den globale byen – Endringer i anmeldte voldtekter og seksualkultur i Oslo*, Oslo politidistrikt

- Økning i anmeldelsesraten – et generelt mål?
- Henleggelsesmengden for høy?

Her følger oppsummeringen fra rapporten som svar på disse spørsmålene.

- Oslo en voldtektshovedstad?

Sammenlikninger mellom nasjoner av omfangstall for anmeldt kriminalitet er komplisert. Lovgivning, velferdsstatlige ordninger, kulturelle og juridiske definisjoner varierer og påvirker tallene. På et generelt og overflatisk nivå virker det imidlertid som om Oslo er den skandinaviske hovedstaden med lavest risiko for å oppleve voldtekt. Oslo er en global by som tiltrekker seg folk fra periferien, andre deler av Norge og fra andre land, både som arbeidsmarked, utdanningssted, ferieby og forlystelsessted. I denne globale storbyen finnes en kompleks sammensetning av befolkningsgrupper langs både materielle, kulturelle, ideologiske og politiske akser. Rommet for misforståelser, uheldige og mislykkede møter blir da stort og sett i denne konteksten representerer 189 anmeldte voldtekter, dvs. 32,2 voldtekter per 100 000 innbygger, et relativt lite antall. Risikoen for å oppleve voldtekt er knyttet til enkelte spesielle sosiale kontekster og hendelsesforløp som er knyttet til fester, til spesielle primære relasjoner og til spesielle sårbare livsstiler. Risikoen for å oppleve voldtekter utenom dette, som overrasker en plutselig og meningsløst, er 4 per 100 000. Personran og vold synes å være forbundet med betydelig større risiko. Utviklingen av voldtekter over tid synes svakt økende men kan antakelig delvis forklares med endret anmeldelsestilbøyelighet. Antallet anmeldelser sank fra 2009 til 2010. Det synes ikke være noen grunn til alarmberedskap.

- Ekstra risiko med utlendinger?

Oslo er en globalisert by i den forstand at den er et samlingspunkt for verdens verdier, både med hensyn til kapital, varer og mennesker. Oslo er et knutepunkt for et bredt spekter av aktiviteter og transport og mange mennesker er tilreisende og på gjennomfart fra flere kontinenter i tillegg til den mangfoldige befolkningen som bor her. Grove generaliseringer om at Oslos voldtektsmenn er utlendinger og i hovedsak muslimer, er både feilaktig, utlistrekkelig og uheldig. I alt $\frac{3}{4}$ av de 152 kjente gjerningsmennene som ble anmeldt i 2010 har europeisk statsborgerskap, i all hovedsak norsk. Halvparten har etniske røtter i Europa og igjen hovedsakelig Norge. De øvrige gjerningsmennene hadde herkomst fra ulike kontinenter og land. Utenom Norge som den vanligste landbakgrunnen med 50 gjerningsmenn, var 9 fra Pakistan, 8 fra Irak og 7 fra Litauen for å nevne de største gruppene. Den etniske profilen på gjerningsmenn varierer innenfor de ulike lovbruddene og voldtektstypene, men forskjellene er samtidig så små at det snarere er likheten som er påfallende. For samtlige voldtektstyper unntatt overfallsvoldtekt er europeiske gjerningsmenn i flertall, hvorav flest norske. Overfallsvoldtektene omhandler imidlertid kun 5 identifiserte, unike personer. Disse har utenlandsk opprinnelse, men 2 var svært unge (under 18

år) og 2 hadde alvorlige psykiatriske diagnoser og kan ikke regnes som representative for sin etniske kultur. Gjerningspersonene som ikke er identifisert i de øvrige 16 overfallsvoldtektene, beskrives omtrent like hyppig som av norsk/europeisk, afrikansk/mørkhudet, og asiatisk utseende. Hvor mange forskjellige personer dette utgjør er ikke mulig å si siden overfallsvoldtektsmenn ofte begår flere overgrep. Den mest markante forskjellen mellom norske og ikke-norske gjerningsmenn er aldersprofilen. Gjennomsnittsalder for ikke-norske gjerningsmenn er 26,7 år, hvilket er betydelig lavere enn snittalder for norske voldtektsmenn (35 år). Voldtektsanklager er et langt mer aldersspesifikt problem for utenlandske menn enn for de norske. Dette kan forklares på mange måter og kan blant annet ha med de mange unge utenlandske mennenes enslige tilværelse i Oslo å gjøre. Anmeldelsestilbøyeligheten kan dessuten være høyere når seksuelle krenkelser erfares i relasjoner til fremmede enn når det skjer med personer man kjenner både personlig og nettverket til.

➤ Endring i seksualkultur bak voldtektsbegrepet?

Bildene av kvinner som uskyldige ofre og menn som drevet av dyriske drifter er sterkt knyttet til begrepet voldtekt. Begreper som ”overfallsvoldtekt” og ”gruppevoldtekt” forsterker dette inntrykket. Noen av hendelsene som anmeldes til politiet som voldtekt er dramatiske og har likhetstegn med stereotypiene, men variasjonene er store når det gjelder hendelsesforløp og innhold i de anmeldte voldtektene. Mange skjer i relativt hverdagslige sammenhenger, relasjoner og forhandlinger som mange kjenner igjen fra egne liv. Andre skjer i sammenhenger som er historisk nye og på arenaer som er fremmede for den eldre generasjonen. Atter andre skjer i svært spesielle situasjoner der det kan være vanskelig for de fleste å forstå både den fornærmedes motiver og rasjonaliteten bak gjerningsmannens handlinger. Generelt er det en svært aktiv kvinneverole som framtrer i anmeldelsene som inngis og endringene i skam og i liberal holdning har vært store i løpet av det tiåret undersøkelsene har pågått. Mange av voldtektene synes forbundet til problemene de unge kvinnene og mennene i dag har med å finne grensene for egen seksualitet, respektere disse og samstemme dem med hverandre. Anmeldelsene synes i økende grad å være en måte å markere egen grense på og gjenvinne selvrespekten i etterhånd av en seksuell relasjon man opplever som krenkende. Noen anmeldelser handler om at man angrer for det man har gjort, enkelte også om å projisere eget ansvar over på andre. Det er et nytt innhold bak voldtektsbegrepet som avspeiler nye forventninger til hvordan seksuelle forbindelser skal være og hva som skal betraktes som tvang.

➤ Økning i anmeldelsesandelen – et generelt mål?

Det finnes fremdeles typer av voldtekt som er beheftet med store mørketall. Især har ønsket om økning av andelen som anmeldes til politiet handlet om voldtektene som skjer mot kvinner som lever i mishandlingsforhold og som av skamfølelse, frykt for represalier og av lojalitet til partner ikke tørr å anmelde. Det er fremdeles behov for åpen og aksepterende holdning fra politiets side overfor de fornærmede som anmelder voldtekt slik at anmeldelsesterskelen holdes lav for denne

gruppen. Denne lave terskelen kan imidlertid også bidra til at andre typer hendelsesforløp lett anmeldes til politiet. Det er grunn til å tro at den sterkt liberaliserte seksuelle kulturen har medvirket til å øke anmeldelsesfrekvensen for en del hendelser. Skamfølelser er ikke framtrepende i disse tilfellene. Noen av disse handler om krenkelser av en ny type, som ikke nødvendigvis tilfredsstiller kravene til voldtekt slik de per i dag er definert i straffeloven. Det kan derfor være et behov for ikke bare å nyansere og spesifisere målsetningen om økning i voldtektsanmeldelsene, men også å knytte dette til en vurdering av behov for utvidelse av voldtektsbegrepet, utvikling av alternative straffebud som bedre fanger opp det nye innholdet i krenkelser og/eller utvikling av andre tiltak enn strafferettslige som kan møte fornærmede og hennes/hans behov.

➤ Henleggelsesmengden for høy?

Tesen om at den høye graden av henleggelse kan skyldes en lav terskel mot anmeldelse av ulike hendelsesforløp som voldtekt, får støtte i dette materialet. Med den liberaliserte seksualkulturen med aktive kvinner anmeldes mange krenkelser som ikke tilfredsstiller det tradisjonelle voldtektsbegrepet. Anmeldelsene representerer ofte en forsinket grensesetting. Å senke henleggelsesfrekvensen vil lett kunne innebære en trussel mot menns rettssikkerhet. Det er imidlertid behov for et nyansert bilde av krenkelsene som anmeldes og motivene for å anmelde. Tvang, press og makt antar nye former i en liberalisert seksualkultur med speilvendte kjønnsroller med hensyn til grad av aktivitet. Med det viktoriansk forankrede voldtektsbegrepet ender nye former for krenkelser knyttet til de nye kjønnsrollene lett ut som ”ikke voldtekt” og henlegges. Det kan synes å være et behov for helhetsvurdering av om voldtektsbegrepet trenger fornyelse, om alternative juridiske begreper bedre kan imøtekomme de nye aktørene i den liberale seksualkulturen eller om utenomrettslige støtteordninger og behandlingstilbud bedre kan komme de nye ofrene i møte og samtidig ivareta den anklagedes rettssikkerhet.

Vinningskriminalitet

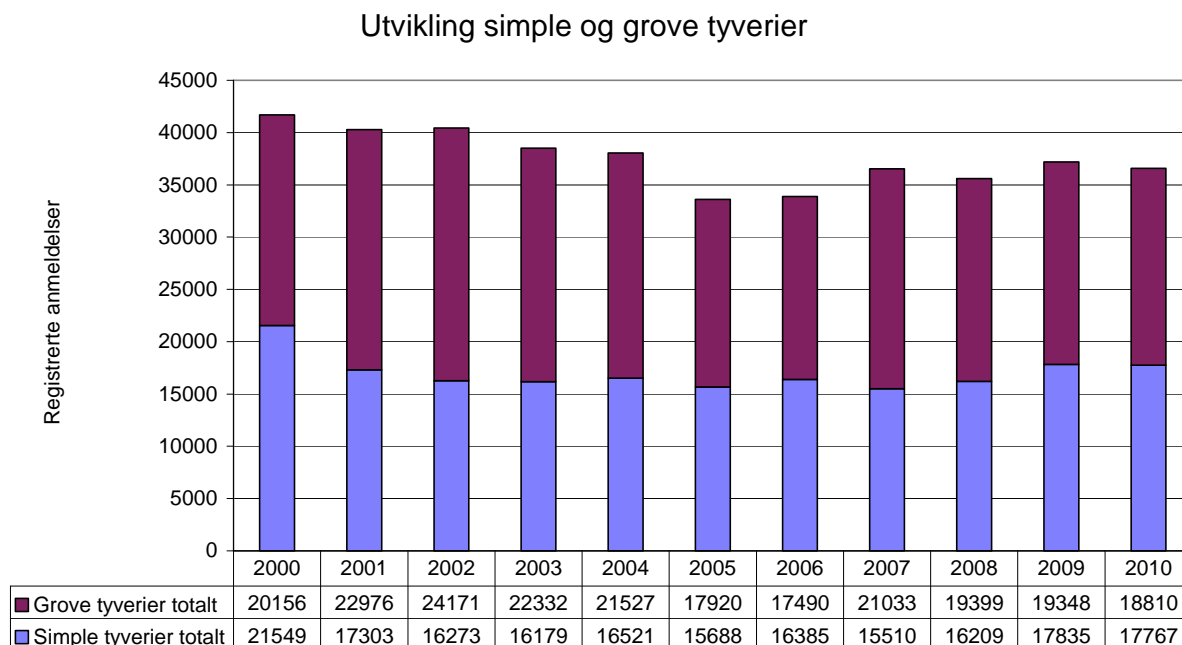
Det ble i løpet av 2010 registrert 48947 anmeldelser for vinning, noe som var en nedgang på -4,0 % sammenliknet med i 2009. Vinningskriminaliteten utgjorde 55,6 % av anmeldelsene i Oslo i 2010. Andelen vinning er langt høyere i Oslo enn i landet for øvrig.

Det er vanskelig å si hvorvidt en nedgang i registrert kriminalitet dreier seg om en nedgang i den faktiske kriminaliteten. Faktorer som anmeldelsesvillighet, forsikringsselskapenes egenandeler, samt politiets tilgjengelighet kan også påvirke utviklingen. Fra august 2009 ble det mulig for publikum å anmelde visse typer vinningskriminalitet på nett. Politidistriktet mottok i 2010 totalt 8781 vinningsanmeldelser (med gjerningssted Oslo) via nettet. For første halvår 2011 var antallet 4911 mens det tilsvarende ble registrert 4238 første halvår 2010. Det ser ut til at publikum i noe større grad benytter seg av muligheten til å anmelde visse typer vinningskriminalitet via nettet.

Tyverier

I 2010 var det en var det forholdsvis stabilt både i antall anmeldelser for simpelt tyveri (-1,5 %) og i antallet anmeldelser for grovt tyveri (-2,6 %) sammenliknet med 2009.

Figur 6. Registrerte anmeldelser for simple og grove tyverier i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

Både simpel og grovt tyveri hadde til tross for det stabile tallmaterialet en stor variasjon i utviklingen innen de enkelte statistikkgrupper.

Det var fortsatt økning i tyveri fra minibank (49,3 %) og anmeldelsene i denne kategorien dreier seg i hovedsak om uttak med stjålne eller skimmede (ulovlig kopierte) bank- og kredittkort.

Tyveri av metall er fortsatt meget aktuelt. Aktuelle gjerningssteder er byggeplasser, resirkuleringsfirmaer, bygninger og aktive kabelskinner. Dette er en form for tyveri som krever betydelig kompetanse, spesielt dersom de gjøres fra områder med strømførende kabler. Konsekvensene ved denne type tyverier vil være betydelige dersom infrastrukturen rammes, eksempelvis kollektivtransport, tele- og datakommunikasjon og strømforsyning.

Utviklingen var ganske stabil når det gjelder anmeldelser for grovt tyveri fra villa (-1,8 %). Det var nedgang innenfor grovt tyveri fra leilighet (-8,5 %) og en stor nedgang når det gjelder grovt tyveri fra bil (-22,9 %).

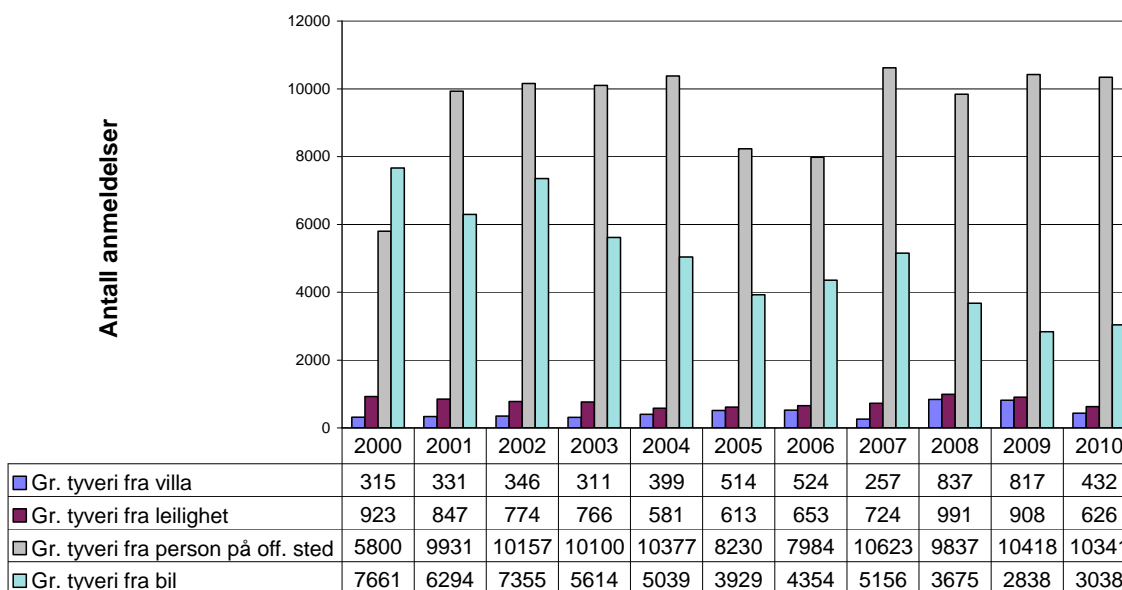
Grovt tyveri fra person på offentlig sted (lommetyveri) er den største enkeltstående lovbruddskategorien i Oslo politidistrikt. Denne utgjorde 11,7 % av alle anmeldelser i politidistriktet i 2010. Dette er en urban type kriminalitet og dersom vi ser på landstallene var det hele 67,5 % av anmeldelsene for denne lovbrudd som hadde Oslo som gjerningssted. Endringer i

volum innenfor denne lovbruddskategorien påvirker totalbildet når det gjelder antall anmeldelser. Politiet oppklarer generelt få av disse tyveriene. Dette skyldes blant annet at det i disse sakene svært ofte mangler spor og opplysninger om gjerningsperson. Mange av sakene anmeldes i etterkant noe som ytterligere vanskeliggjør etterforskningen. En relativt høy andel av disse tyveriene skjer på nattetid i helgene og kan relateres til uteliv og rus. Det kan antas at mørketallene har et visst omfang i og med at det ofte ikke knytter seg insentiver til å anmelde (som forsikringsandeler osv.). De vanligste objektene som blir stjålet i slike tyverier er mobiltelefoner og lommebøker. Utviklingen for grovt tyveri fra person på offentlig sted var stabilt i 2010 sammenliknet med 2009. Antallet var som tidligere nevnt svært høyt med 10341 anmeldelser i 2010. Per første halvår 2011 ser vi en kraftig økning (54,5 %) i antall anmeldelser av denne type lovbrudd sammenliknet med første halvår 2010 (2549 flere anmeldelser).

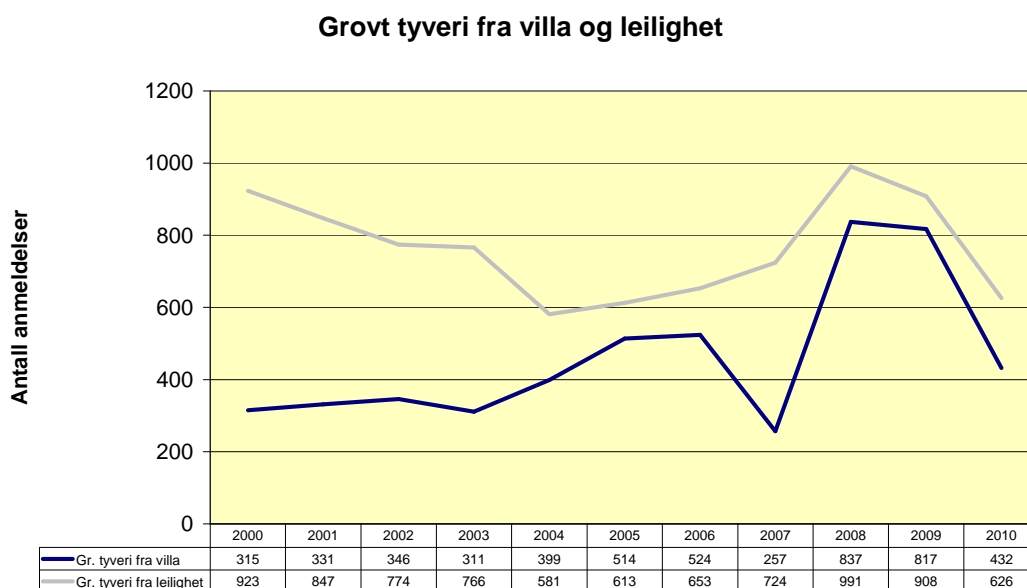
Figur 7. Registrerte anmeldelser for utvalgte statistikkgrupper innenfor grovt tyveri i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

Grovt tyveri - utvalgte statistikkgrupper

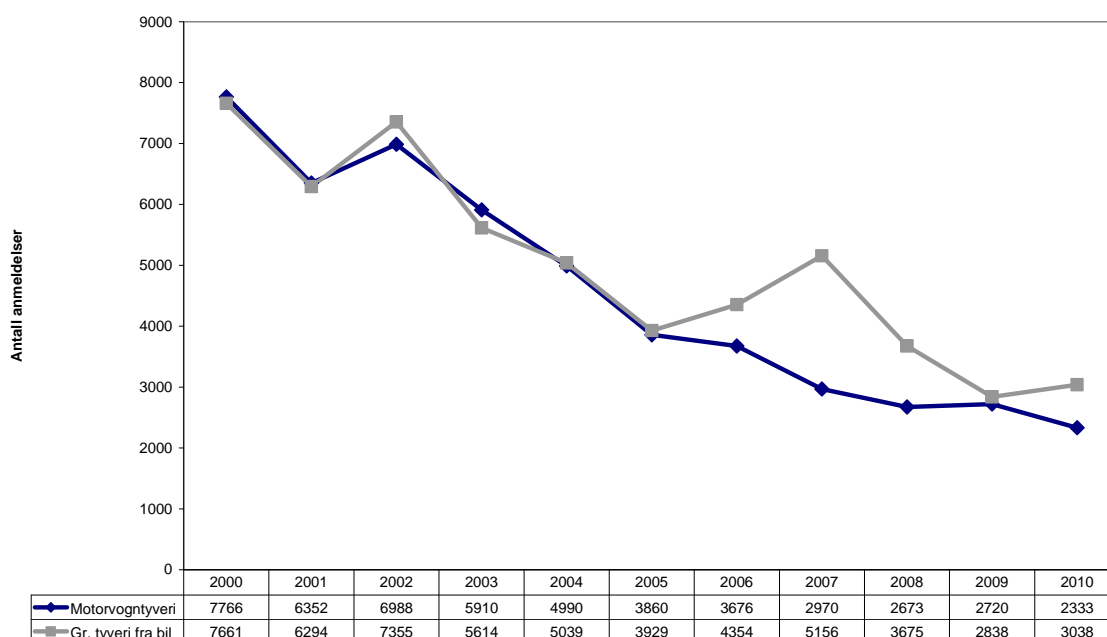
Det var stor nedgang i antall anmeldelser for grovt tyveri fra villa (-47,1 %) og grovt tyveri fra leilighet (-30,5 %) fra 2009 til 2010. Denne positive utviklingen holder seg første halvår 2011. Nedgangen i denne perioden for grovt tyveri fra leilighet var på -6,3 %, mens den for grovt tyveri fra villa var på hele -44,6 % sammenliknet med første halvår 2010.

Figur 8. Registrerte anmeldelser for grovt tyveri fra villa og leilighet i Oslo politidistrikt 2000-2010 (ikke-justerte tall).

Det har over tid vært en stor nedgang i antall anmeldelser for motorvogntyveri og grovt tyveri fra bil. I 1999 ble det registrert 6869 anmeldelser for motorvogntyveri i Oslo. Tendensen har siden århundreskiftet vært synkende og i 2010 hadde antallet sunket til 2333 anmeldelser. Den samme tendensen ser vi også når det gjelder grovt tyveri fra bil, men her er resultatene noe varierende fra år til år og i 2010 så vi en liten økning sammenliknet med 2009.

Figur 9. Registrerte anmeldelser for motorvogntyveri og grovt tyveri fra bil i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

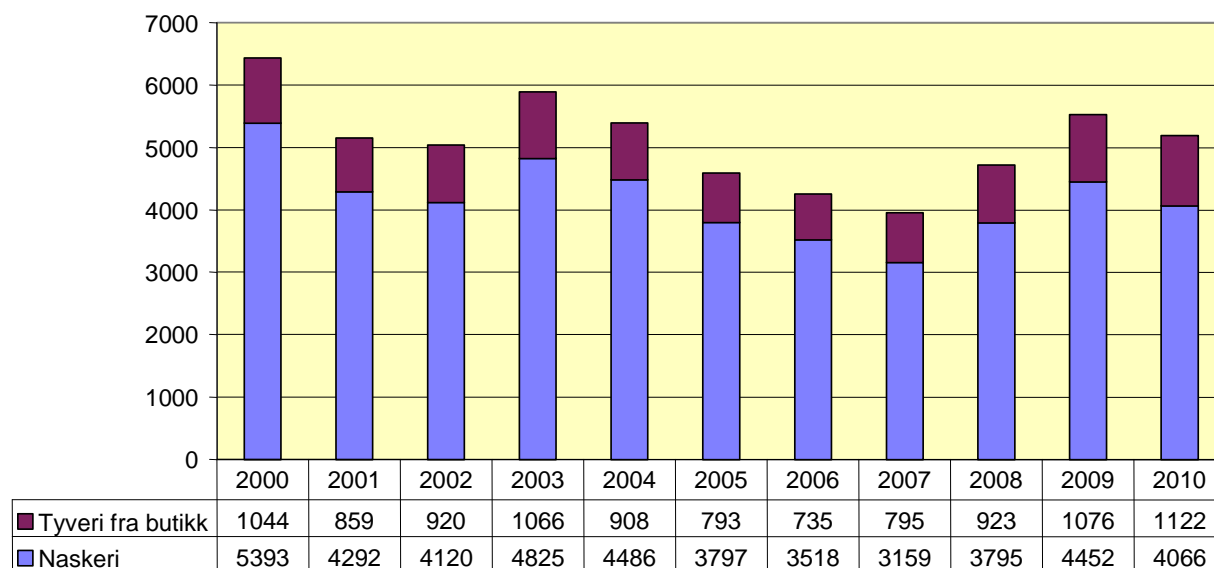
Den største volumkategorien innenfor motorvogntyveri er bilbruktstyveri. Her var det en nedgang fra 2009 til 2010 (-13,0 %). Dette tilsvarte 349 færre anmeldelser. Antallet er det laveste som er målt på flere tiår. Det var nedgang i alle typer brukstyverier med unntak av motorsykkel fra 2009 til 2010.

Naskeri

I 2010 ble det registrert 4066 anmeldelser for naskeri og 1122 anmeldelser for simpelt tyveri fra butikk. Innenfor begge kategoriene var det en liten nedgang (totalt 333 færre anmeldelser) sammenliknet med året før. I figuren under har vi valgt å se disse lovbruddskategoriene under ett. Hovedforskjellen mellom de to kategoriene går på verdien av objektet som stjeles. Likevel er det slik at gjentatte tilfeller av naskerier kan gjøre at man velger å kode forholdet som simpelt tyveri fra butikk.

En gjennomgang av registrerte gjerningspersoner viser at de fordeler seg på alle aldersgruppene, men det er flest i 20- og 30 årene.

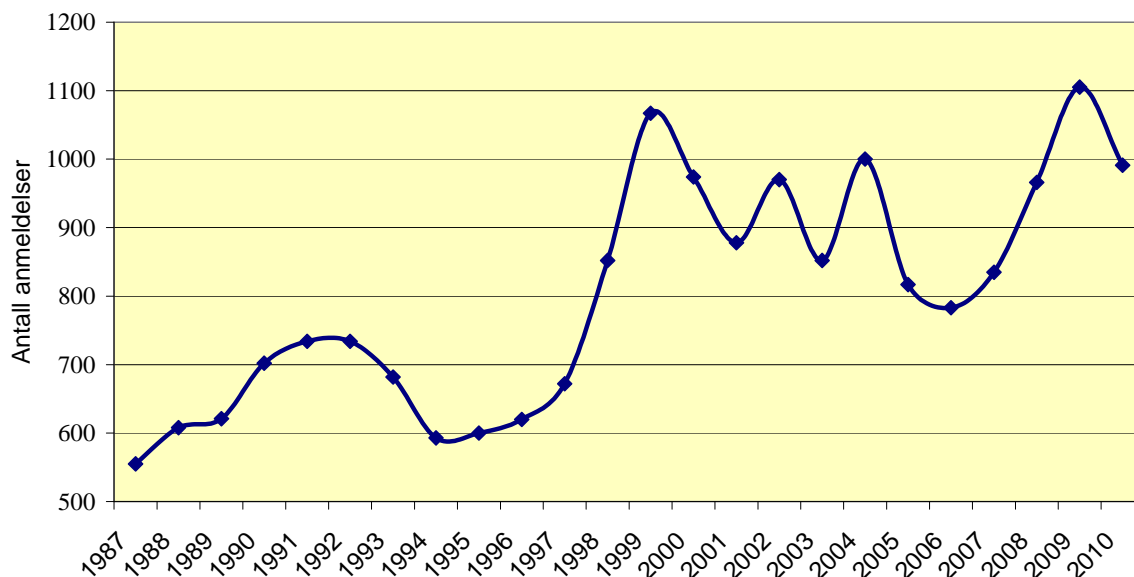
Figur 10. Registrerte anmeldelser for naskeri og simpelt tyveri fra butikk i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

Ran

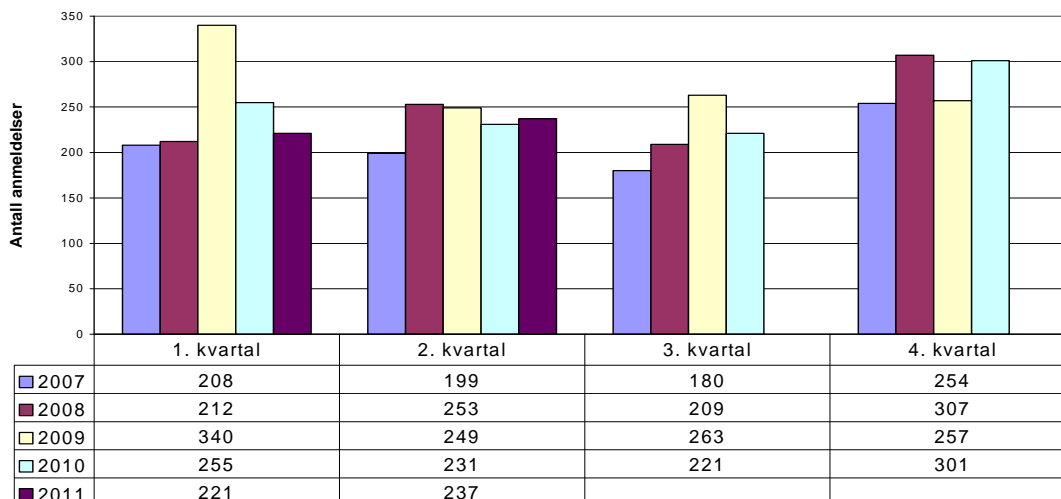
Antall registrerte ran viste i 2010 en nedgang på - 9,2 % sammenliknet med året før. Det ble registrert 100 færre person ran, mens ran fra ulike typer forretninger hadde en markert økning med 33 flere ran en i 2009. Antall registrerte ransanmeldelser i 2009 var det høyeste noensinne på ett år i Oslo.

Figur 11. Registrerte anmeldelser for ran i Oslo politidistrikt i perioden 1987-2010 (ikke-justerte tall).

I 1. halvår 2011 en liten nedgang på - 3,6 % sammenliknet med samme periode i 2010. Den neste figuren viser kvartalsvis utvikling i antall anmeldelser fra 2007 og fram til og med andre kvartal 2011:

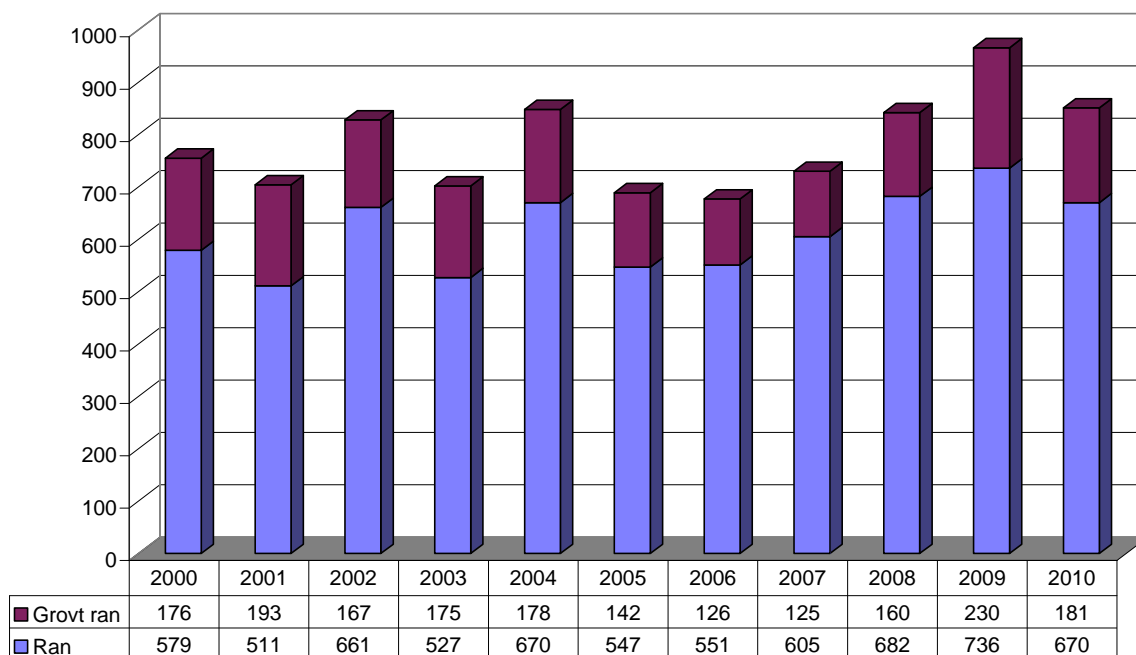
Figur 12. Registrerte anmeldelser for ran i Oslo politidistrikt i perioden 2007-2010, fordelt på kvartal.

Ran av person

Den største gruppen av ran er personran. Innenfor simple personran etter strl. § 257 var det en nedgang på - 8,8 % i 2010, mens det innen grove personran etter strl. § 258 var en nedgang på -16,2 %.

Figur 13. Registrerte anmeldelser for simple og grove personran i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

Aktuelle typer av personran er, som tidligere, ran begått av rusavhengige og ungdomsran (ungdom som raner andre ungdommer). I tillegg er det en del ran mot berusede personer på vei hjem fra byen.

Mange av ranene skjer innenfor et relativt lite avgrenset geografisk område i Oslo sentrum. Svært mange av ranerne har ikke-norsk landbakgrunn. En urovekkende trend er ran som skjer i forbindelse med det åpne narkotikamarkedet langs Akerselva. Det er tilfeller hvor aggressive forsøk på salg har endt i ran eller ransforsøk. I flere tilfeller har personer blitt utsatt for fysisk vold som resulterer i skade.

I tidligere trendrapporter ble det vist til trenden med såkalte ”hjemmerøverier” i Danmark, dvs. at personer utsettes for ran i sitt eget hjem. En del av ofrene har vært eldre mennesker. Noen gjerningspersoner er pågrepet og enkelte har vært såkalte omreisende kriminelle. Dette fremstår som mer aktuelt også her i landet. Det er også personer som oppsøker eldre og under ulike påskudd tvinger seg inn på fornærmedes bopel ved hjelp av vold.

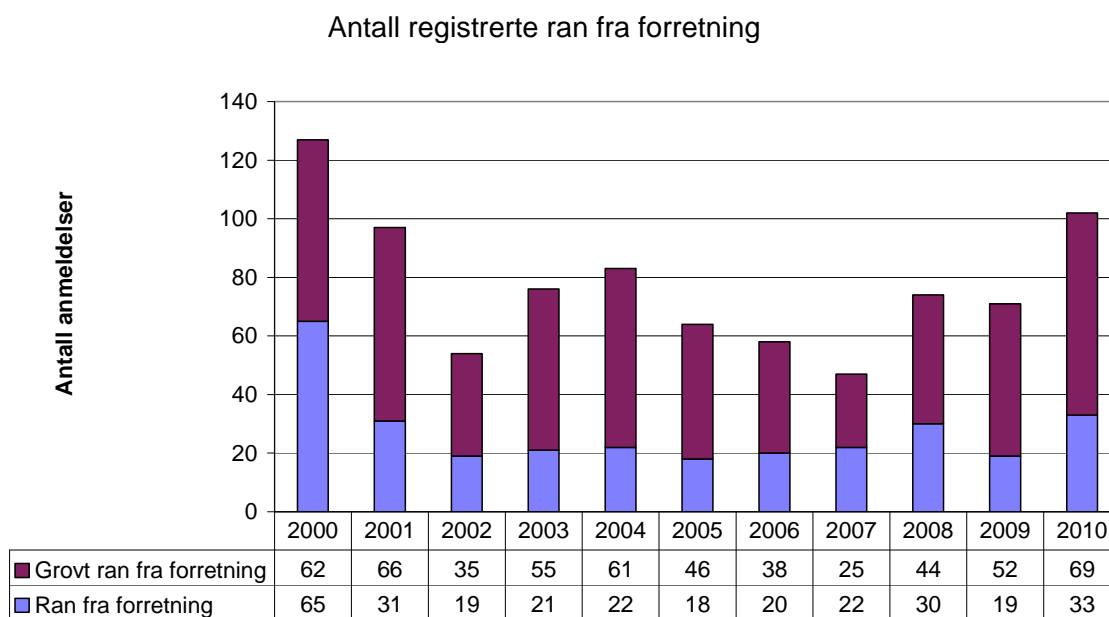
En annen type brutale hjemmeran kan knyttes til spesifikke minoritetsmiljøer, hvor det er grunn til å anta at gjerningspersonene har kjennskap til at offeret oppbevarer kontanter eller verdier på bopel. Det er opplysninger om at enkelte av disse ranene ikke blir anmeldt fordi opprinnelsen til ransutbyttet er uklart.

Ran av forretning

Det ble registrert 33 anmeldelser for simpelt ran fra forretning/kiosk i 2010 (14 flere enn året før), mens det ble registrert 69 anmeldelser for grovt ran fra forretning/kiosk (17 flere enn året før).

Til tross for økningen var dette et relativt lavt antall av denne type ran sammenliknet med andre byer av samme størrelse i Europa. Økningen kan blant annet tilskrives to personer som ble siktet for 18 ran av forretning.

Figur 14. Registrerte anmeldelser for ran fra forretning i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

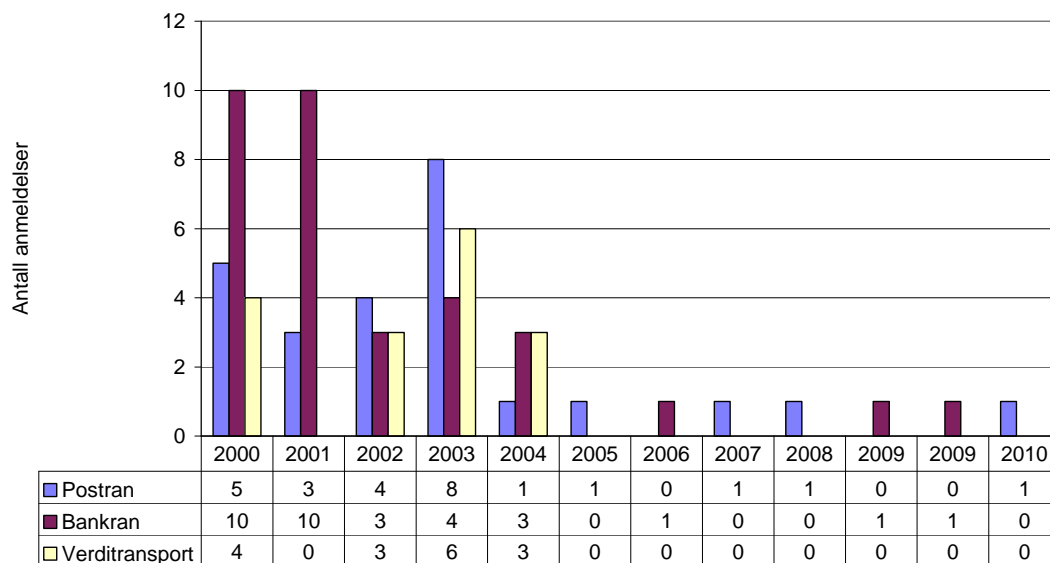
De fleste ran av forretning/kiosk rammer storkiosker og dagligvareforretninger. Kvelds- og nattåpne kiosker rammes oftest. Det vises til ransundersøkelsen fra 2009 for mer utfyllende informasjon.³¹

Ran av pengeinstitusjoner

Den neste figuren viser utviklingen innenfor ran av pengeinstitusjoner (post, bank og verditransport). Det har vært få anmeldelser av denne typen gjennom de senere årene.

³¹ Grytdal, Veslemøy og Meland, Pål (2009). *Ran i Oslo 2008. Gjennomgang av sentrale data fra anmeldte ran i 2008 ved Oslo politidistrikt*. Oslo politidistrikt.

Figur 15. Registrerte anmeldelser for grove ran mot pengeinstitusjoner (post, bank og verditransport) i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

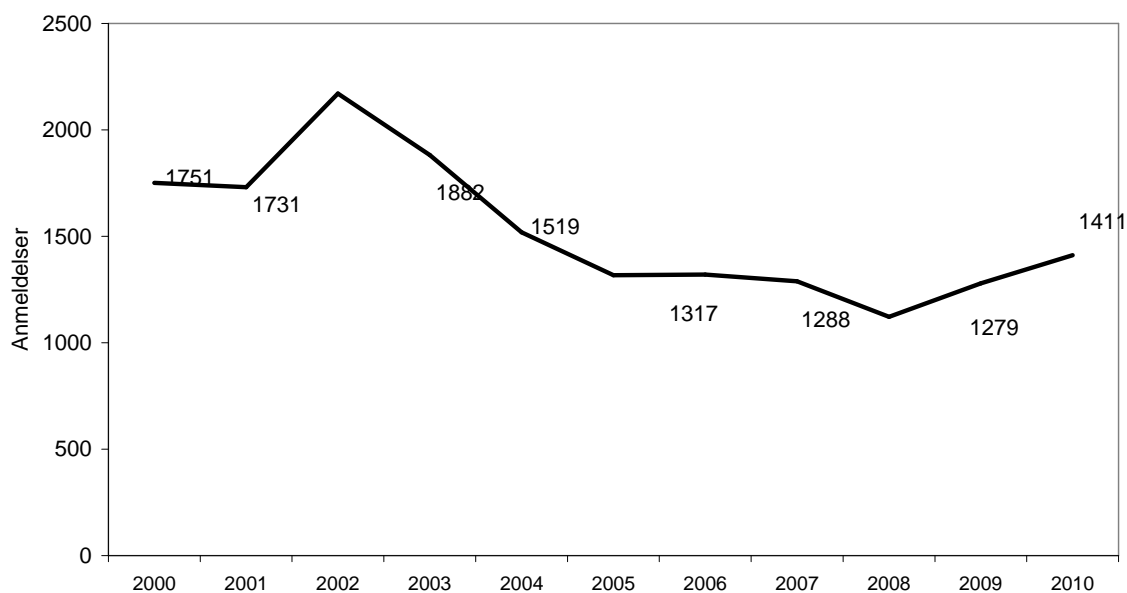

Selv med dagens lave ranstall er det grunn til å følge med på personer med spisskompetanse på denne type ran.

Heleri

Det ble i 2010 registrert 1411 anmeldelser for heleri. Dette var en liten økning sammenliknet med året før, men likevel lavere enn de første etter tusenårsskiftet. Det er store mørketall på dette området.

Figur 16. Registrerte anmeldelser for heleri i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

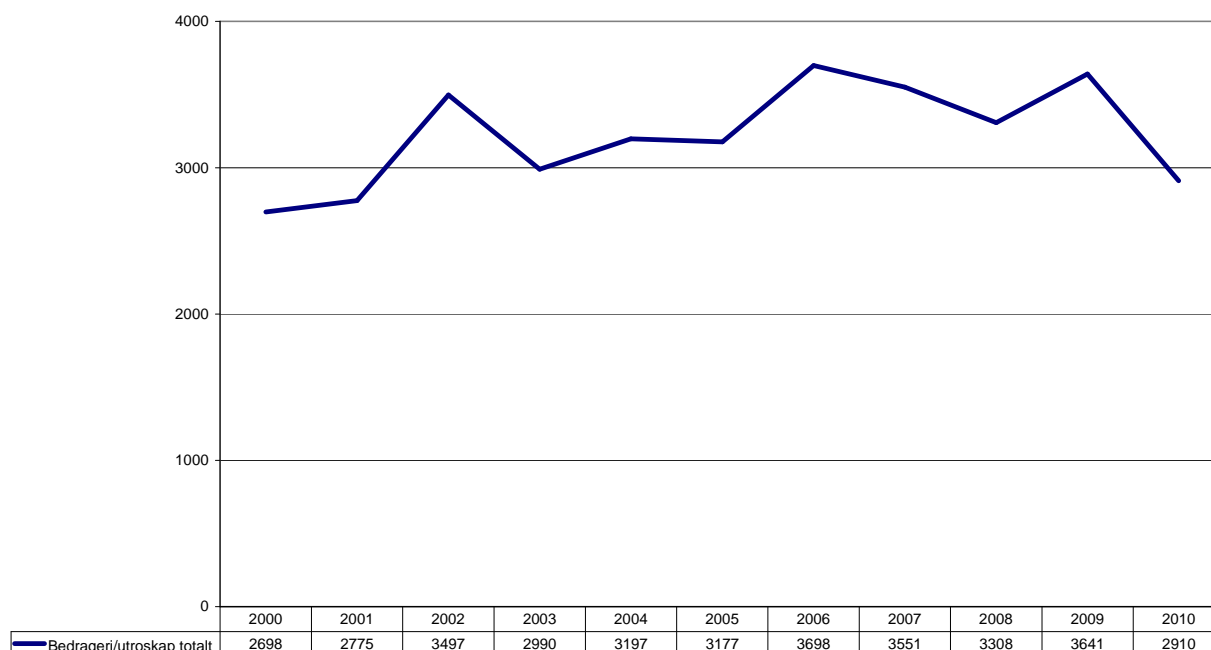
Heleri er en de eldste formene av organisert kriminalitet i Norge. Det finnes ulike typer helere fra de som handler i det små til de mer profesjonelle som har dette som en del av sin næringsvirksomhet. De profesjonelle helerne har et stort nettverk av tyver, logistikk, andre helere og et velfungerende salgs- og omsetningsapparat. Det er nødvendige faktorer for å få virksomheten til å fungere og gi god avkastning over tid.

Oslo politidistrikt har påbegynt en kartlegging og analyse av heleri, helerne og helerimarkedet. Hensikten er å kunne iverksette tiltak som vil begrense markedet for vinningskriminalitet.

Bedrageri

Det ble i 2009 registrert 3641 anmeldelser for bedrageri/utroskap totalt i Oslo politidistrikt. Dette var en økning sammenliknet med antallet året før.

Figur 17. Registrerte anmeldelser for bedrageri i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

Det er grunn til å følge nøye med på bedragerier som skjer ved hjelp av identitetstyveri. Det har vært tilfeller hvor personer og selskaper utsettes for bedrageri av store summer ved at personer utgir seg for å være en annen enn den man er.

Bedragerier med stjålne bank- og kredittkort hvor gjerningspersonene på en eller annen måte har tilegnet seg kortets pinkode vil fortsetter å være en aktuell modus.

Følgende punkter kan nevnes som en oppsummering på denne delen om vinningskriminaliteten:

- *Vinningskriminaliteten utgjør en meget høy andel av den totale registrerte kriminaliteten i Oslo politidistrikt. Det er ingen grunn til å tro at denne type lovbrudd vil avta*
- *Statistikken viser at vinningskriminaliteten har store variasjoner i antall fra måned til måned. Dette kan muligens forklares med at aktivitetsnivået til enkeltstående gjengangere og organiserte grupper varierer over tid.*
- *Kunnskapen om beilerleddet er mangelfull og innsatsen overfor dette leddet bør styrkes.*

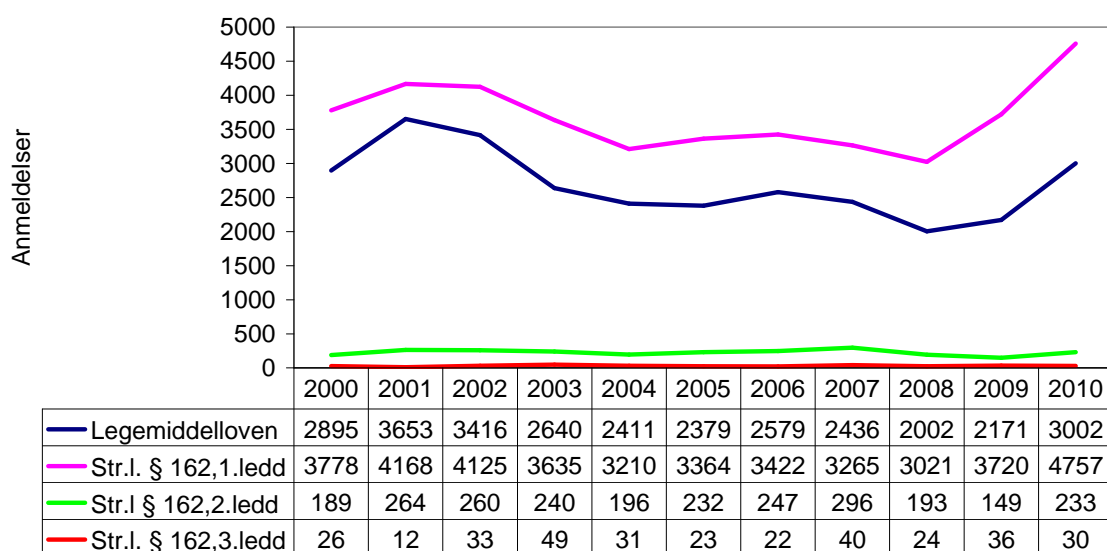
Narkotika

Etter noen år med nedgang i antall anmeldte narkotikalovbrudd økte antall i andre halvår 2009 og i 2010 Dette kom som et resultat av distriktet strategi for bekjempelse av de åpne narkotikamarkedene. Antallet anmeldelser i 2010 var det høyeste siden århundreskiftet med 8170 registrerte anmeldelser. Totalt var økningen på 24,6 %. Dette tilsvarte 1611 flere anmeldelser.

Antall anmeldelser for bruk og besittelse etter legemiddeloven økte med 32,8 % (742 flere anmeldelser), mens antall anmeldelser etter strl. § 162, 1. ledd økte med 20,9 % (821 flere anmeldelser).

Det ble registrert 233 anmeldelser etter strl. § 162, 2. ledd (45,6 %, tilsvarte 73 flere anmeldelser), mens det ble registrert 30 anmeldelser etter strl. § 162, 3. ledd (- 14,3 %, tilsvarte 5 færre anmeldelser).

Figur 18. Registrerte anmeldelser for narkotika i Oslo politidistrikt i perioden 2000-2010 (ikke-justerte tall).

Narkotika er såkalte egenproduserte saker og antall anmeldelser reflekterer dermed i all hovedsak politiets egen innsats på feltet. Økningen i antall anmeldelser reflekterer en bevisst prioritering av

narkotika fra politidistriktets side. Det er vanskelig å si noe om det reelle omfanget av narkotika i samfunnet på grunnlag av politiets anmeldelsestall.

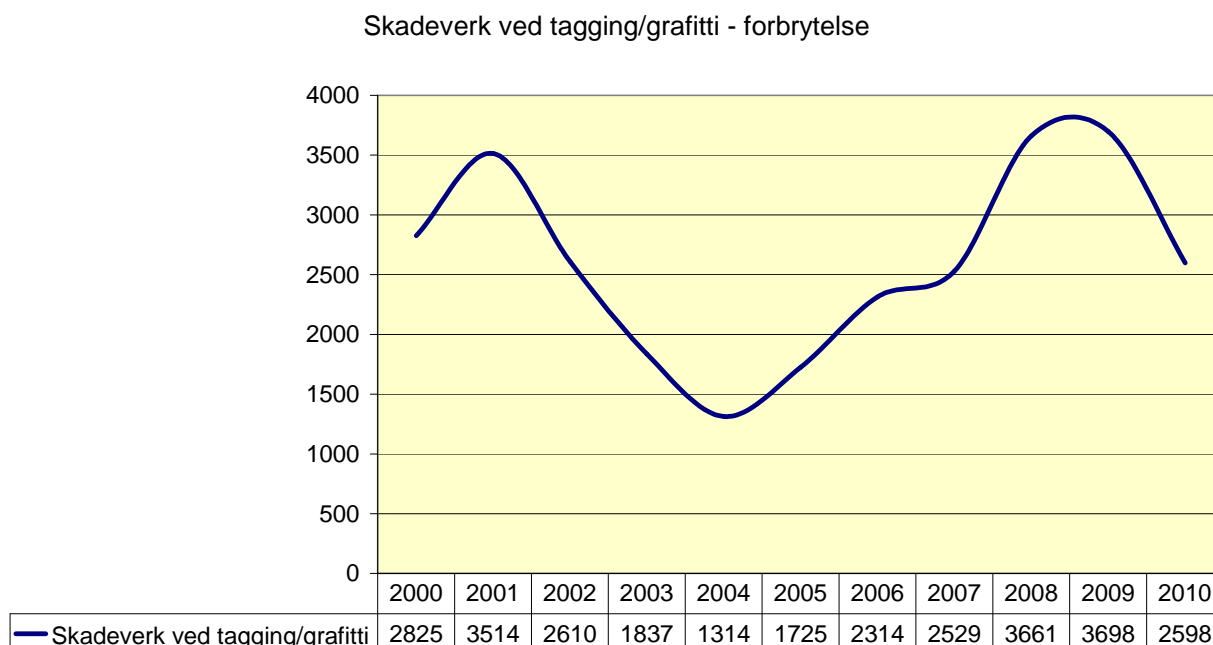
Den ressurskrevende økningen i antall anmeldelser for narkotikalovbrudd har ikke fortsatt i 1. halvår 2011. Antallet anmeldelser viser en klar nedgang ser ut til å være på samme nivå som i perioden 2004 til 2009.

Skadeverk

Antall anmeldelser for skadeverk gikk ned med - 10,7 % i 2010 (forbrytelser og forseelser sett under ett). Nedgangen utgjorde 780 færre anmeldelser sammenliknet med året før. Det ble registrert totalt 6509 anmeldelser for skadeverk i 2010. Dette ligger langt under nivået fra toppåret 1998, da det ble registrert 13071 anmeldelser og bryter med tendensen til økning av anmeldelser som vi har sett fra 2005. Samtidig er det viktig å være klar over at mørketallene er store innenfor skadeverk, spesielt er det mange tilfeller av skadeverk ved tagging/graffiti som ikke anmeldes.

Den største enkeltstående lovbruddskategorien innenfor skadeverk er tagging/graffiti. Det ble registrert 2598 anmeldelser for dette i 2010. Dette var en nedgang på - 30,3 % sammenliknet med 2009.

Figur 19. Registrerte anmeldelser for skadeverk ved tagging/graffiti i Oslo politidistrikt 2000-2010 (ikke-justerte tall).

I realiteten er antall anmeldelser for tagging/graffiti noe høyere og figuren gir derfor et noe fortegnert bilde av utviklingen. På grunn av ulik kodepraksis mellom politistasjonene blir enkelte

anmeldelser kodet som skadeverk forseelse. Innenfor denne kategorien ble det registrert 1704 anmeldelser i 2010, en stor andel av disse er tagging/graffiti³².

I Oslo står kollektivtraffikkselskapene for en svært høy andel av anmeldelsene for skadeverk ved tagging/graffiti. I 2010 utgjorde denne andelen hele 92,6 %. Dette reflekterer flere forhold: For det første at kollektivtransport er spesielt utsatt. Dette gjelder spesielt t-banevogner, men også stasjoner og holdeplasser. For det andre reflekterer det anmeldelsespraksis og mørketall. Det tagges mye på både offentlig og privat eiendom rundt omkring i byen uten at dette reflekteres i særlig grad i anmeldelsesstatistikken.

Det er generelt vanskelig å si noe eksakt om det reelle omfanget av tagging eller andre former for skadeverk fordi mange tilfeller ikke anmeldes til politiet.

---

³² Manglerud politistasjon bruker i stor grad koden skadeverk diverse forseelse på anmeldelser for tagging/graffiti som kommer fra vognhallen på Ryen. Innenfor denne statistikkgruppen ble det registrert 1361 anmeldelser i 2010. Dette tilsvarer en økning på 32,8 % (336 flere anmeldelser). Av disse anmeldelsene sto Manglerud politistasjon for 93 % noe som er samme andel som i 2009.